

NR. 78 JUNI 2016

ASTERISK

DPU
AARHUS UNIVERSITET

REDSKABER I PRAKSIS

TEMA

DEN PÆDAGOGISKE
VÆRKTØJSKASSE

NATIONSBYGGERI

Grundtvig er aktuel som
international nationstænder

NY UNDERSØGELSE

Pædagoger har taget
læreplaner til sig i hverdagen

FLYGTNINGESTRØMMEN

Hvem er vi?
Hvem er de?

ALMENDANNELSE VIL HELLERE DØ END AT BLIVE MODERNISERET

Kritikere af skole- og gymnasireformen mener ikke, at fokus på kompetencer moderniserer almindannelsen. Snarere er det dødsstødet for den.

Af CLAUS HOLM,
instituttleder, DPU, Aarhus Universitet

Digital kompetence er en værktøjskompetence, der er relevant på tværs af fagområder. Er man digitalt kompetent, behersker man praktisk brug af computere og programmer til behandling af tekst, tal, præsentationer og billeder. Det er vigtigt i en digital tidsalder. Men bare fordi man har en digital værktøjskompetence, gør man ikke nødvendigvis dannet brug af den.

Faktisk tror jeg ordet 'værktøjskompetencer' udkonkurrerer ord som kompetence og målstyring, der ellers udgør de aktuelt værste udtryk blandt kritikere af folkeskolereformen og udspillet til gymnasireform.

De er bekymrede, fordi reformerne bygger på en konkurrence- og kompetencemålstænkning, der ikke respekterer dannelsen som en forestilling om etisk og social karakterdannelse. Eller fordi de frygter, at almindannelsen – opnået gennem fag som oldtidskundskab, historie, religion og læsning af litteratur – ikke lader sig fastholde i en verden præget af teknologisk og faglig udvikling. På denne vis gør almindelse sig til tidens offer. Misdannet eller halvdan- net af menneskefjendske skolereformer.

Tager regeringen så fejl, når den tror, at gymnasiets almindelse og studieforberedelse lader sig modernisere ved at fokusere

på kompetencer – på innovative, digitale, globale og karrierekompetencer? Svaret afhænger af, om man accepterer kompetencebegrebet som en del af almindannelsen og studieforberedelsen.

Der er dem, der mener, at almindelse er for fin til at handle om at beherske kompetencer, viden og færdigheder. Derimod handler almindelse – og med den dannelsen af det modne og myndige menneskes dømmekraft – om evnen til at tage kritisk stilling. For eksempel til, hvornår og hvordan bestemte digitale værktøjskompetencer overhovedet skal benyttes.

Modsat kan man måske forsvare den enkeltes elevs værktøjskompetencer, herunder digital kompetence, som en vigtig del af en gymnasieuddannelse? For hvis viden om og færdigheder i digitale værktøjer forsvinder fra vores fælles uddannelser, er det et skridt i retning af en institutionel ignorance overfor den verden af digitale enheder og systemer, der omgiver dem.

Mit synspunkt er, at løsningen er at anerkende digital kompetence som en ny fagovergribende kompetence og derved at udvide antallet af dannelsesmetoder. For fremtidens dannelsesmetoder består formentlig ikke kun i at beherske færdigheder i at læse, skrive og regne. De basale dannelsesmetoder er både suppleret med og transformeret af det digitale samfunds krav og muligheder. Udtrykt abstrakt: At læse er en teknik i fornuftens regime, at skrive er en teknik

i dømmekraftens regime, og at regne er en teknik i forstandens regime. Så det handler om at fatte, hvilke teknikker, der kommer til at udtrykke fornuftens, dømmekraftens og forstandens teknologi. En anden tid, en anden teknologi. Det påvirker også dannelsen.

Det synes almindannelsens fortalere bare ikke, det bør. Og de lader sig ikke rukke. For det er selve det hele menneske og den myndige borger, der er opgaven for gymnasiet. Det er det i dag, det var det i går, og sådan vil de også have, at det er i morgen. Almindelsen accepterer ganske enkelt ikke personlige kompetencer til at bruge værktøjer og teknikker til at mestre nye udfordringer og løse konkrete opgaver som en del af et moderniseret dannelsesprojekt.

Meget tyder derfor på, at almindelsen dør. Men lige så meget tyder på, at gymnasiet lever fint videre som sidste del af et samlet grundskoleforløb, der danner private mediebrugere, myndige medieborgere og digitalt kompetent arbejdskraft, der løser konkrete problemer. Det er nok ikke værst. ■

Tema

DEN PÆDAGOGISKE
VÆRKTØJSKASSE

Redaktører

Claus Holm
(ansvarshavende redaktør)
Mathilde Weirsøe (orlov)
Maj Juni

Redaktionskomité

Anne Maj Nielsen
Carsten Henriksen
Charlotte Ringsmose
Hanne Knudsen
Henrik Nitschke
Søren Christensen
Therese Schilhab

Skribenter

Camilla Mehlsen
Carsten Henriksen
Maj Juni
Signe Løntoft
Marie Louise Tüxen

Korrektur

Kirsten Kovacs

Redaktionens adr.

DPU - Danmarks institut for
Pædagogik og Uddannelse,
Aarhus Universitet
Tuborgvej 164
2400 København NV

Kontakt redaktionen

E-mail: asterisk@dpu.dk
Telefon: 8715 1815

Abonnement

Abonnementet er gratis
og kan bestilles på
edu.au.dk/asterisk

Design: Hiske Jessen

Forside: Scanpix

Tryk: Scanprint A/S

ISSN nr.: 1601-5754

Oplag: 11.500

Asterisk er et magasin for
aktuel uddannelsesforskning.
Asterisk udkommer
fire gange årligt og er
udgivet af DPU - Danmarks
institut for Pædagogik
og Uddannelse, Aarhus
Universitet. Artikler eller
illustrationer må ikke
eftertrykkes uden tilladelse.

S. 4-9

EN KAMP OM KERNEN

Hvad gør redskaber ved pædagogikken? Og er det redskaberne eller den ekstra opmærksomhed, der virker?

s. 4

S. 10-11

BAG OM REDSKABET

Vi ser nærmere på de to forskningsudviklede redskaber 'Målpilen' og 'KIDS' og spørger forskerne bag, hvordan de er blevet til.

S. 12-15

REDSKABER PÅ SKOLEBÆNKEN

Hvordan skal professionsuddannelserne vægte forholdet mellem teori og praksis? Nyuddannede og studerende efterspørger konkrete værktøjer og mere sammenhæng.

S. 16-18

DATA KAN STØTTE LÆRERENS DØMMEKRAFT

Data skal understøtte lærerens dømmekraft, ikke sætte den ud af kraft. Databaseret undervisning er ved at blive en del af skolen.

S. 20-21

VIDEN OG VÆRKTØJER SKAL GIVE SMÆK FOR SKILLINGEN

Den britiske uddannelsesfond EEF viser hvilke indsatser, der giver mest læring for pengene.

S. 22-23

FORDI COMPUTEREN SIGER DET

Hvordan undgår vi, at it i matematikundervisningen giver bagslag for elevernes læring?

S. 26-28

PÆDAGOGER HAR TAGET LÆREPLANER TIL SIG

En status over de første ti år med læreplaner viser, at de spiller en afgørende rolle for det, pædagogerne er sammen med børnene om.

S. 30-31

GRUNDTVIG SOM INTERNATIONAL SAMFUNDSTÆNKER

Hvordan skaber man nationalt fællesskab og funktionsdygtige stater? Ny antologi om Grundtvig giver et bud.

S. 32-33

HVEM ER VI? HVEM ER DE?

Flytningssituationen i Europa rejser mange spørgsmål om pædagogik og uddannelse.

S. 2 LEDER

S. 24-25 KORT NYT

S. 34-35 NYE BØGER

EN KAMP OM KERNEN

Den pædagogiske verden elsker at rode i værktøjskassen, og nye redskaber og pædagogiske koncepter lanceres ofte som en åbenbaring. Cooperative Learning, PALS eller LP-modellen. Hvad gør redskaberne ved pædagogikken, og vil efterspørgslen efter redskaber blive ved med at stige?

Af SIGNE LØNTOFT

METAFORIKKEN siger det meste.

Den pædagogiske værktøjskasse.

Et godt redskab. Alle mand i arbejdstøjet. Det er det færdige produkt, der tæller. Den gode pædagog eller lærer er i 2016 en håndværker i Kanvas-jakke med lommerne fulde af tricks – ikke en grubler bag katederet. Over alt i det pædagogiske landskab har skoler og dag- og specialinstitutioner de senere år bekendt sig til evidensbaserede koncepter og deres særlige redskaber, og efterspørgslen har været i vækst i de seneste 15 år.

»Kernen i efterspørgslen handler om anvendelighed, og det gælder uanset, om det er politikere og ledere eller pædagoger og lærere,« siger professor Per Fibæk Laursen. Han har forsket i lærerstudendes vurdering af deres uddannelse:

»Det går igen, at de lærerstudende ønsker sig flere redskaber. Det kan man godt være kritisk overfor, men jeg må indrømme, at jeg forstår de studerende, der siger, at de efter endt læreruddannelse forventer at komme ud med færdigheder og viden om, hvordan man underviser i skolen. Det, synes jeg, er en helt rimelig forventning.«

Er der ligefrem tale om en slags oprør?

»Man kan godt anskue det som en protest imod den teoretiske pædagogik, som mange – både studerende og færdiguddannede lærere og pædagoger – oplever som meget abstrakt. På den måde kan interessen for redskaber opfattes som et signal om, at faget har bevæget sig for langt over i det abstrakte og teoretiske.«

Ifølge Per Fibæk Laursen er den didaktiske vending i pædagogikken til dels en tilbagevenden til tidligere tiders uskældte undervisningslære. Han ser efterspørgslen efter metoder, redskaber og håndfaste anvisninger som et led i kampen om kernen i pædagogikken.

»Hvis vi går 100 år tilbage, så var den pædagogiske litteratur, man læste i løbet af en læreruddannelse, meget konkret og vejledende. 'Du begynder timen sådan og sådan, du skriver sådan og sådan på tavlen. Du spørger eleven sådan og sådan.' Efterhånden som pædagogikken blev videnskabeliggjort, begyndte man i stigende grad at kritisere den slags meget håndfaste pædagogik, fordi man anså den for at bygge på vilkårlighed. Som en reaktion blev pædagogikken mere og mere abstrakt, og jeg opfatter selv de senere år som en slags oprør fra dem, som mener, feltet var blevet for virkelighedsfjernt. Spørgsmålet er selvfølgelig så, hvornår pendulet svinger igen. Pludselig er det vejledende og anvendelige måske blevet så dominerende, at interessen for den teoretiske pædagogik blomstrer op på ny.«

PÆDAGOGIK I PRAKSIS

Pædagogiske redskaber og metoder dækker over mange ting. Der kan være tale om adfærdstræning, en særlig måde at organisere undervisning på, eller et koncept kan være udformet som en vejledning til et nyt syn på relationen mellem børn og pædagoger i en institution.

LP-modellen: Læringsmiljø og Pædagogisk Analyse

PALS: Positiv Adfærd og Læring i Samspil

CL: Cooperative Learning

Feedbackmodellen: Synlig Læring

DUÅ: De Utrolige År

KRAP: Kognitiv, Ressourcefokuseret og Anerkendende Pædagogik

»Det gode ved en metode eller et redskab er, at det kan give inspiration og sætte nogle nyudviklinger i gang.«

Per Fibæk Laursen

Evidens er ikke altid evidens

Synet på pædagoger og lærere som dygtige håndværkere bunder i den evidens-dagsorden, der har været herskende, siden de første PISA-målinger i 00'erne sendte chokbølger igennem det danske uddannelsessystem. Politikerne blev optaget af, hvordan pædagogikkens frontpersonale, pædagoger og lærere, kunne bringes til at levere ensartet og målbar kvalitet. Her var en fiks og færdig metode eller et sæt redskaber meget velkomne. Alle elsker en god metode, der kan implementeres og evalueres. Især hvis den er evidensbaseret. Evidens har været det magiske ord siden årtusindskiftet, hvad enten man søger midler

til udviklingsarbejde eller skal argumentere for alt fra skovbørnehaver til lektiefri skoler.

Også de pædagogiske koncepter og redskaber legitimerer sig med, at de er evidensbaserede.

»Stort set alle redskaber lanceres med påstanden om, at de er evidensbaserede. Det er en forudsætning for, at man kan skabe interesse omkring dem, men forskning har vist, at man skal forholde sig yderst kritisk til den påstand. For 15-20 år siden interesserede alle sig for Dunn & Dunns læringsstile, og det var et af de første koncepter, der gjorde meget ud af, at der var forskning, der støttede op om metoden. Det blev videreformidlet i stor stil, både i medier og af undervisere. Når man gennemgår den forskning, der henviser til, er det imidlertid reelt et meget spinkelt forskningsgrundlag. Jeg havde også en studerende, som analyserede et koncept, som hævdede at være evidensbaseret, men en nærmere undersøgelse viste, at der slet ikke kunne findes nogen forskning. Det var bare en løs påstand, som blev taget for gode varer, selvom ingen tilsyneladende vidste, hvor den stammede fra.«

Hvis man er kritisk over for overdrevne påstande om stålsikker evidens, er der imidlertid ifølge Per Fibæk Laursen en masse positive gevinster ved metoderne.

»Det gode ved en metode eller et redskab er, at det kan give inspiration og sætte nogle nyudviklinger i gang. Mange lærere har de senere år fundet gode idéer i Cooperative Learning, men kan man måle, at der er evidens? Der er måske ikke en særlig evidens for et system, der hedder Cooperative Learning, men der er evidens for den grundlæggende antagelse, at man lærer mere ved at samarbejde end ved at arbejde individuelt.«

Men det er jo ikke det, vi forstår ved evidens?

»I befolkningen hersker der måske en forestilling om, at evidens handler om kæmpestore statistiske samkørsler, men det er ofte meget mindre og mere uafgrænsede forskningsprojekter. Der findes også en pædagogisk pendant til det, man inden for medicin kalder placebo-effekt. Det er en slags effekt af, at man gør noget nyt. Der er en anden entusiasme omkring noget, og eftersom pædagogik er relationelt, virker det naturligvis også. Derfor griner jeg også lidt, når jeg læser stort opslåede nyheder, som handler om gode resultater med skoleskak eller morgensang eller udeskole.«

De ting, du nævner her, er vel netop noget af det, der faktisk er god evidens for?

»Jo, men min pointe er, at selvfølgelig virker det. Men det ville også have virket med noget

andet. Det er den ekstra opmærksomhed, man giver, som virker. Ofte er det, der er evidens for, at denne metode har nogle kvaliteter. Det, der er meget lidt evidens for, er, at det har flere kvaliteter end alle mulige andre metoder. Så ja, det virker, at man gør noget. Men man kunne også have gjort noget andet.«

En skolemaskine

En del af glæden over en ny metode handler om, at den er praktisk og brugbar i en travl virkelighed. Pædagogiske redskaber kan hjælpe med at strukturere de ofte lidt abstrakte mål fra læreplanerne eller Fælles Mål. Der er imidlertid også skeptiske stemmer, der taler om instrumentel pædagogik, standardisering og amerikanisering. For hvad sker der med pædagogens eller lærerens autonomi og dømmekraft, når de underlægges komplicerede systemer med detaljerede anvisninger? Filosof og professor Lars-Henrik Schmidt opsummerer den historiske baggrund for efterspørgslen på redskaber og metoder således:

»Min generation brugte lang tid på at forklare, at uddannelse er en investering. Da magthaverne først havde forstået det, kunne

»Så får vi en skolemaskine, hvor det er underordnet, hvem læreren er, bare han har lært didaktik.«

Lars-Henrik Schmidt

man vel ikke fortænke dem i at begynde netop at betragte det som en investering. Som man gerne vil have et ordentligt afkast af. Og så er det en naturlig følge, at uddannelserne skal dokumentere deres eksistensberettigelse – med det nye krav om anvendelighed,« siger han og tilføjer:

»Det er svært at indføre statistisk evidens i den pædagogiske verden, i hvert fald i vug-

gestue og børnehave, hvor man ikke har karaktersystemet til at hjælpe, for man kan ikke måle værdien af et kram til et vuggestuebarn. I stedet opfinder man så 'best practice', og med 'best practice' kommer der en metodeglæde, for man vil gerne kunne sætte nogle ord på, hvorfor man gjorde, som man gjorde.«

Ifølge Lars-Henrik Schmidt er det ikke nødvendigvis skidt med mere fokus på undervisningens håndværk:

»Det gode ved metoderne er, at de sørger for at gøre institutionen og skolen dynamisk. Skolerne og institutionerne tilpasser sig virkeligheden og bruger en ny metode, som kan noget i forhold til den måde, virkeligheden har udviklet sig på. Men vi kommer jo ikke uden om at tale om hønen og ægget. Skal skolen tilpasse sig virkeligheden, eller har vi den virkelighed, vi har, fordi vi har haft den skole, vi har? I den henseende er metoder og redskaber ukritiske over for samfundsudviklingen.«

Hvad gør det ved lærerrollen?

»I takt med denne udvikling opstår der et ønske om nogle metoder, som er rimeligt klare i instruksen. Det giver en fornemmelse >

HVAD GØR REDSKABERNE VED PÆDAGOGIKKEN?

Forskningsprojektet 'Når evidens møder den pædagogiske hverdag' (2012) undersøgte, hvordan brug af særlige evidensbaserede metoder påvirkede den pædagogiske hverdag. Projektet blev gennemført i et samarbejde mellem undervisere ved pædagoguddannelsen på VIA University College og forskere ved Institut for Uddannelse, Læring og Filosofi, Aalborg Universitet, og blev ledet af lektor Anne Mette Buus fra VIA University College og professor Palle Rasmussen, Aalborg Universitet.

Projektet undersøgte pædagogikken i seks daginstitutioner, som arbejdede med blandt andet PALS og De Utrolige År, og interviewede personale og ledelse om deres oplevelser af at arbejde med metoderne. Generelt oplevede både pædagoger og institutionsledere arbejdet med metoderne som positivt. I formidlingen af projektet slog Anne Mette Buus til lyd for at udskifte begrebet evidensbaseret med evidensinformeret praksis, hvor pædagogens professionelle dømmekraft skulle være styrende i højere grad end de enkelte metoders regelsæt.

af sikkerhed for, at kvaliteten er standard, og at læreren er udskiftelig. Så får vi en skolemaske, hvor det er underordnet, hvem læreren er, bare han har lært didaktik. Metoderne er standardiserede. Du er læreren – men det kunne lige så godt have været en anden. Det er det, jeg har kaldt det didaktiske overgreb.«

Hvori består overgrebet?

»Overgrebet består i, at der hele tiden er noget, som på forhånd er vurderet som det, der skal have opmærksomhed. Når læreren bliver en håndværker med sin værktøjskasse, bliver hans viden ugyldig. Så får man for mig at se problemer i forhold til det klassiske dannelsesideal om, at et læringsforhold er noget, man er personligt involveret i. Ifølge det er lærere mere end deres værktøjer.

Er pædagogik dannelse eller håndværk?

»Det er begge dele, og det er svært at skelne. Hvis vi tager en tandlæge, så findes der dan-

nede tandlæger, selvom de lever af at påføre andre smerte. Tandlægen udfører et håndværk og tjener penge på det, men hans dannelse ligger andre steder. Han er optaget af sit fag på andre måder end de rent håndværksmæssige. Hvor håndværket er en forlængelse af en praksisform, hvor man udnytter sine redskaber som en kropslig forlængelse, er det nogle andre erfaringer, man beskæftiger sig med i tænkning. På samme måde med det pædagogiske håndværk. Man skal sikre, at det pædagogiske håndværk er båret af en selvrefleksion. Dannelsesdimensionen ligger i, at du har en selvrefleksion.«

Så bevæger læreren eller pædagogen sig fra håndværker til tænker?

»Ja. Du behøver ikke være reduceret til en håndværker, fordi du benytter en metode, bare du er bevidst om, at det er én blandt flere metoder, og ved, at de andre i den anden

børnehave benytter sig af en anden metode – og at det ikke nødvendigvis er, fordi de er idioter. En metode skal aldrig ses som et færdigt regelsæt.«

Vækkelsespræg

Heller ikke Per Fibæk Laursen abonnerer på nogen modsætning mellem at være en god håndværker og være en kritisk tænkende pædagog.

»Metoder og koncepter er egnede til at tænke i praktisk pædagogik, men det er klart, at hvis man ikke forholder sig kritisk og reflekterende til metoderne, forsvinder mange dimensioner af det pædagogiske arbejde.«

Efter knap fire årtier i den pædagogiske forsknings tjeneste kan Per Fibæk Laursen også danne sig et historisk overblik over de skiftende modeluner inden for koncepter og redskaber:

»I de første år, hvor et nyt koncept bliver udbredt, er der ofte noget vækkelsespræg over det.«

Per Fibæk Laursen

»I de første år, hvor et nyt koncept bliver udbredt, er der ofte noget vækkelsespræg over det. Jeg har set det mange gange, og jeg vil vove den påstand, at de for det meste varer 10-15 år herhjemme. Nogle ting forsvinder helt derefter, mens andet lever videre. Jeg kom selv for nylig til at tænke på de såkaldte sproglaboratorier, som der var meget entusiasme omkring i 70'erne, hvor der blev investeret meget i at indrette disse særlige sproglaboratorier, en slags lydstudier, hvor eleven havde forbindelse til læreren. I dag er sproglaboratorier ikke noget, man hverken taler eller skriver om.«

De fleste metoder adopteres fra udlandet – i disse år oftest USA – og så går der 4-5 år, hvor det spirer, før det kulminerer, forklarer Per Fibæk Laursen.

»Efterfølgende går det så nedad i 4-5 år. De sidste par år har de helt dominerende koncepter været Synlig Læring og Cooperative Learning. De er på mange måder meget forskellige, og måden de har levet på, har også været forskellig. Hatties Synlig Læring er langt hen ad vejen gået hånd i hånd med Undervisningsministeriets initiativer om læringsmålstyret undervisning. Bølgen er i hvert fald blevet forstærket af ministeriets tiltag – og af kommunernes tiltag, for kommunerne er i øjeblikket meget aktive i forhold til skoleudvikling. Cooperative Learning er i højere grad vokset frem nedefra, fordi mange lærere kunne bruge det til noget. Det sidste er som oftest det, der giver de bedste resultater.«

Hvorfor det?

»Skolen udvikler sig bedst, når der er rum, tid og energi til, at initiativer vokser frem nedefra. Faren ved, at koncepterne indføres ovenfra, er, at lærerne ikke føler ejerskab til dem. Jeg havde en lærerstuderende, som

undersøgte en skole i en kommune, hvor man havde indført Synlig Læring. Skolelederen skønnede, at mere end 50 pct. af lærerne gik aktivt og engageret ind i projektet. Når interviewer spurgte lærerne, var det kun omkring 10-20 procent, der gik aktivt og engageret ind i processen. Det har paralleller på mange skoler – men jo også på mange andre

arbejdspladser, hvor der skal implementeres forandringer.«

Hvad bliver det næste?

»Så vidt jeg kan se, er både Synlig Læring og Cooperative Learning på retur lige nu. Men jeg **tør ikke spå om** den næste åbenbaring. Der er dog ingen tvivl om, at der er noget nyt på vej, for det efterspørges, og det giver generelt en god energi ude på skolerne og en oplevelse af at være i gang med noget meningsfyldt.«

Har du selv ladet dig forføre af en metode undervejs?

»Jeg var nok, som de fleste i min generation, med på bølgen omkring projektpædagogik. Jeg var også til en vis grad en af dem, der var inspireret af Howard Gardners otte intelligenser, og var med til at udbrede kendskabet til ham i Danmark. I dag er jeg af den opfattelse, at jeg selv og mange andre overvurderede potentialet i det koncept.« ■

HÅNDVÆRKERTIPS TIL DEN GODE UNDERVISNING

Per Fibæk Laursen udgav sidste år bogen *Drop ambitionerne*, hvor han slog til lyd for det klassiske undervisningshåndværk. Vi har bedt ham om en quick-guide til lærere, der er faret vild i de modsatrettede krav:

Hvad skal lærerne koncentrere sig om?

»Lærere kan med fordel bruge tid på at sikre, at eleverne forstår, hvad de skal lære og hvorfor. En anden vigtig kvalitet er at give eleverne feedback, så de ved, hvordan de kan blive bedre. En tredje vigtig faktor er at levere et velstruktureret oplæg, der passer til elevernes forudsætninger.«

Hvor kan de til gengæld skrue ned for ambitionerne?

»Det er til gengæld ikke vigtigt med meget præcise og detaljerede målformuleringer, og det er heller ikke vigtigt i sig selv at bruge masser af IT.«

PER FIBÆK LAURSEN

Professor ved DPU, Aarhus Universitet. Han forsker især i folkeskolens pædagogik og i uddannelse af lærere og andre professionelle og har udgivet en lang række bøger, senest *Drop ambitionerne* (2015).

LARS-HENRIK SCHMIDT

Professor ved DPU, Aarhus Universitet, hvor han forsker i pædagogisk filosofi. Han er tidligere rektor og har et omfattende forfatterskab bag sig.

BAG OM REDSKABET

Det er ikke kun kommercielle redskaber med brugervenlig *finish* og lækkert design, der kæmper om pædagoger og læreres opmærksomhed. Forskerne laver også redskaber – ofte for at udvikle praksis. Asterisk har set nærmere på Målpilen, et redskab til skoler, og KIDS, et redskab til daginstitutioner.

Af MAJ JUNI

MÅLPILEN

En retning på lærernes egne mål

Målpilen er et af de redskaber, der blev udviklet i forbindelse med det store folkeskoleprojekt 'Demonstrationsskoleforsøgsprojektet Digitale Læringsmål'. Det er ikke nær så finpudset og indbydende som mere kommercielle læringsredskaber, men til gengæld kan det noget andet, fortæller Jeppe Bundsgaard, der er professor MSO i fagdidaktik og it på DPU, Aarhus Universitet, og en af forskerne bag demonstrationsskoleforsøgsprojektet.

»Hvis du sammenligner Målpilen med andre læringsplatforme, så har den i kernen samme funktionalitet: Man kan beskrive et undervisningsforløb og forbinde det med Fælles Mål. Men de kommercielt udviklede læringsplatforme mangler noget ret grundlæggende for at være gode. Kernen i målstyret undervisning er, at lærerne selv skal formulere deres mål og siden knytte dem til de Fælles Mål, og pointen er, at lærerne arbejder med egne mål og kommunikerer med eleverne om det for at se, om de har udviklet sig i retning af de mål. Det kan vores produkt understøtte, og det kan de andre ikke. Til gengæld kan de så alt muligt formmæssigt, som vores ikke kan,« fortæller han og tilføjer, at forskerne gerne ser deres redskaber videreudviklet.

»Hvis producenterne af læringsplatforme var smarte, så brugte de vores erfaring til at gøre noget tilsvarende i deres egne systemer. For os som forskere er det smart at lave en praksisnær, løsningsorienteret og vidensudviklende forskning. Og det er da også smart, hvis det fører til nogle produkter, som bliver brugt,« siger Jeppe Bundsgaard, der vurderer, at der kommer mange – også for mange – redskaber af svingende kvalitet i omløb for tiden.

»Jeg tror i den grad, vi skal spørge, hvad det gør ved praksis. Hvis du havde spurgt mig for fem år siden, havde jeg sagt, at der er alt, alt for få redskaber, hvilket betyder, at lærerne bare underviser, som de plejer og er vant til. For tiden går min frygt mere i retning af, at den type redskaber, der bliver udbredt, er bygget op så lineært og ensformigt som færdighedstræning og udenadslære, og det giver en endnu mere fasttømret og ensartet praksis,« siger Jeppe Bundsgaard, der vurderer, at en af de store udfordringer ved at være lærer i dag er, hvordan man vælger sine redskaber.

»I gamle dage skulle man ned på læremiddelcentralen og blade i en bog for at se, om et givent læremiddel var godt for ens klasse. I dag skal du måske vælge en fagportal, nogle produktionsmidler og noget at måle udbyttet med – der er så mange typer redskaber af forskellig karakter, og de er hele tiden nye og bliver påduttet dig

udefra. Det er ikke let at være lærer i sådan en praksis,« siger Jeppe Bundsgaard.

MÅLPILEN

Som en del af 'Demonstrationsskoleforsøgsprojektet Digitale Læringsmål' har alle landets professionshøjskoler og Ålborg og Aarhus Universitet udviklet **Målpilen**, der er en prototype på et digitalt redskab til at understøtte målstyret undervisning. Målpilen er altså ikke et færdigprogrammeret system, men et værktøj, der kan hjælpe lærere med at planlægge deres undervisning. Det foregår ved, at lærerne laver et forløb, som beskriver elevernes læring, aktiviteter og produkter undervejs og derved konkretiserer og fortolker de forenkledede Fælles Mål.

På maalpil.dk kan alle med et uni-login få adgang til redskabet.

JEPPE BUNDSGAARD

Professor MSO i fagdidaktik og it på DPU, Aarhus Universitet. Underviser i didaktik på kandidatuddannelserne.

KIDS

Mål på omgivelsernes
kvalitet i daginstitutioner

Redskabet KIDS blev til, fordi den pædagogiske praksis manglede en metode til at udvikle og vurdere kvalitet i en dansk kulturel sammenhæng, fortæller forskerne bag.

»Vi var nogle forskere, der længe havde tænkt på, at vi skulle lave et alternativ til de skolastiske, angloamerikanske redskaber, der vurderer børnene og har fokus på det enkelte barn. Simpelthen fordi vi ikke tror, de virker særlig godt. Især ikke hvis målet er at ændre barnets læringsmiljø for at skabe bedre kvalitet. I stedet for ville vi gerne se på kontekstens betydning for barnets mulighed for at udvikle sig,« fortæller psykolog og professor på DPU, Aarhus Universitet, Charlotte Ringsmose. Muligheden for at lave KIDS bød sig for nogle år siden, da Slagelse Kommune efterspurgte et redskab til at arbejde med kvalitetsudvikling i kommunens daginstitutioner. Charlotte Ringsmose stod i spidsen for udviklingen af KIDS sammen med psykolog og lektor på DPU, Aarhus Universitet, Grethe Kragh-Müller.

»Vi har en stor viden om, hvad der, set fra et forskningsmæssigt synspunkt, karakteri-

serer daginstitutioner med god kvalitet. Den kogte vi sammen og ned til tre overordnede faktorer, der har betydning, nemlig relationer, leg og aktivitet og fysiske omgivelser. Hvis kvaliteten af de tre faktorer er god, har børnene de bedste udviklingsbetingelser,« fortæller Grethe Kragh-Müller.

KIDS adskiller sig fra andre kvalitetsudviklingsværktøjer og måleredskaber netop ved at vurdere omgivelserne og ikke selve barnet. På et område som 'Leg og aktivitet' skal det fx angives på en skala fra 1-5, hvor ofte børnene har mulighed for at lave længerevarende lege uden at blive afbrudt.

De tre overordnede kvalitetsfaktorer i KIDS-modellen er delt ind i yderligere seks områder, der kaldes for 'items'. I beskrivelsen af dem trækker forskerne evidens og teori ind i redskabet, og det er også her, pædagogerne kan finde inspiration til arbejdet med at udvikle kvaliteten.

»KIDS nuancerer begreberne for pædagogen. Når man siger, omsorg er vigtigt, fortæller man også, hvad omsorg består af, så pædagogen får nogle handleanvisninger,« forklarer Grethe Kragh-Müller.

Et forskningsbaseret redskab som KIDS er på mange måder krævende at anvende, vurderer Charlotte Ringsmose, men til gengæld har det forhåbentlig også en stor effekt.

»Jeg kalder nogle gange de kommercielle

redskaber for bolsjebutikken, fordi de er fristende at se på og nemme at gå til, men spørgsmålet er, hvilken nytte de giver i praksis,« siger hun. ■

KIDS

KIDS er et dansk redskab til at måle og vurdere kvalitet i daginstitutioner. Det adskiller sig fra andre redskaber ved at måle og vurdere kvaliteten af barnets lærings- og udviklingsmuligheder frem for at vurdere det enkelte barn. Teoretisk er det baseret på sociokulturel udviklingsteori. KIDS er en forkortelse for Kvalitet i daginstitutioner i Slagelse, og det oprindelige redskab er udviklet på foranledning af Slagelse Kommune, der bad Charlotte Ringsmose og Grethe Kragh-Müller om at lave et kvalitetsudviklingsværktøj til kommunens daginstitutioner. Ledere, pædagoger og forvaltning i kommunen har været involveret i udviklingen sammen med forskerne.

KIDS blev udgivet på Dansk Psykologisk Forlag i 2014 og består af en cirkelmodel, teori, vurderingsskemaer og et online scoringsprogram.

KIDS

Cirkelmodellen består af en ydre ring med tre overordnede kvalitetsfaktorer, der i den indre ring er delt op i yderligere seks områder.

CHARLOTTE RINGSMOSE

Ph.d., psykolog, professor MSO på DPU, Aarhus Universitet. Tilknyttet forskningsprogrammet Læring, didaktik og innovation i dagtilbud. Underviser i pædagogisk psykologi og specialpædagogik.

GRETHE KRAGH-MÜLLER

Psykolog, specialist i børnepsykologi og lektor på DPU, Aarhus Universitet. Tilknyttet forskningsprogrammet Læring, didaktik og innovation i dagtilbud. Underviser i pædagogisk psykologi.

Forholdet mellem teori og praksis på professionsuddannelserne er til debat. Mange studerende og nyuddannede efterspørger konkrete værktøjer og mere sammenhæng. Hvordan kan vi tænke redskaber ind i uddannelse og efteruddannelse af lærere og pædagoger?

Redskaber på skolebænken

Af SIGNE LØNTOFT

Når en nyuddannet pædagog eller lærer møder virkelighedens gul stue eller 4.b., er det hverken Pierre Bourdieu eller Niklas Luhmann, der står øverst på dagsordenen. Sammenstødet mellem uddannelsernes teori og hverdagens praksis er stort, og nyuddannede føler sig ofte ladt i stikken i den konkrete jobfunktion, de skal varetage efter endt uddannelse. Det er baggrunden for den store efterspørgsel efter og hype omkring pædagogiske værktøjer og koncepter, der kan vise vejen, mener Mads Hermansen, dr. pæd. og konsulent inden for pædagogisk psykologi og uddannelsesudvikling.

»Vi har indrettet professionsuddannelserne sådan, at vi svingter en stor gruppe stude-

rende, som ikke oplever undervisningen som meningsfuld. Det er i min optik årsagen til, at de studerende – og ikke mindst de nyuddannede – i stor stil efterspørger pædagogiske redskaber. Redskaberne skal simpelthen kompensere for det svigt.«

Hvad er det ved uddannelsernes indretning, som fører til dette svigt?

»Det er den måde, undervisningen gribes an på, og det kan forstås ud fra begreberne induktiv og deduktiv undervisning. Kort fortalt arbejder induktiv undervisning fra praksis til teori, mens deduktiv undervisning går fra teori til praksis. Min anke mod professionsuddannelserne er, at de i alt for høj grad benytter sig af deduktiv undervisning.«

Hvorfor er det problematisk?

»Det er det, fordi deduktiv undervisning privilegerer de 'well-off'. Det deduktive er tæskegodt for dem, der har et stort overblik,

»Langt de fleste er ikke klædt på til at gå den deduktive vej og omsætte fra teori og tilbage til praksis«

Mads Hermansen

en vis forforståelse og en høj IQ – og ikke mindst en udholdenhed i forhold til den frustration, der kan opstå, når man ikke forstår de store komplekse sammenhænge. Det er kun et fåtal – højst halvdelen – af de studerende, der kan sætte flueben ud for alle disse

NY VIDEN OM PÆDAGOGER OG LÆRERES LÆRING

Micki Sonne Kaa Sunesens forskningsprojekt har titlen *Professionelles oplevede læring i forbindelse med kompetenceudviklingsforløb i dagtilbud og skole*. Projektet har involveret deltagere fra i alt 86 institutioner, geografisk spredt ud over hele landet. Projektet søger at skabe ny viden om, hvordan professionelle lærere, og hvilke barrierer, der kan være i forhold til denne oplevede læring. Ph.d.-projektets resultater formidles dels i en bog målrettet dagtilbud og skole og dels på en Dafolo-konference 11.-12. oktober. På denne konference kommer også oplægsholdere fra Exeter University og fortæller om Thinking Schools, som er et engelsk program, der er udviklet med henblik på at skabe pædagogiske miljøer, der eksplicit arbejder med at udvikle børns tænkefærdigheder som en integreret del af den daglige praksis.

punkter. Langt de fleste er ikke klædt på til at gå den deduktive vej og omsætte fra teori og tilbage til praksis.«

Hvad betyder det for deres uddannelse?

»Det betyder, at de bliver efterladt uden forståelse af sammenhængen mellem teori og praksis. De oplever, at de skal kunne noget, som ikke giver mening for dem. Men det betyder også, at de ikke får nogen konkrete håndgrib – eller værktøjer – for det forventes, at det er noget, man selv udvikler, når man har forstået, hvordan det hele hænger sammen.«

Hvordan kunne man i højere grad gøre undervisningen induktiv?

»I virkeligheden skal man tænke ligesom, når pilotuddannelsen sætter en pilot op i en flysimulator. Jeg kan godt drømme om en 'pædagogsimulator'. Det kunne for eksempel være en case. Casebaseret undervisning eller gammeldags rollespil er fremragende, når vi skal gå fra det konkrete til det generelle. Man begynder med spørgsmålene: Hvad kan vi gøre ved det? Hvordan vil det mon virke? Og hvad hvis jeg så siger sådan her? Derefter kan man begynde at tale om erfaringer fra lignende situationer – det, der hedder praksisrefleksion – og på den baggrund danne sig en overordnet forståelsesramme og teoretisk sammenhæng.«

Metoder kan sætte rammer

Et pædagogisk koncept eller en pædagogisk metode kan også fungere som en 'simulator', mener Centerchef for Center for medieret læring og inklusion (CEMELI) og ph.d. ved DPU, Aarhus Universitet. Micki Sonne Sunesen. Han har netop lagt sidste hånd på en ph.d.-afhandling om kompetenceudvikling af professionelle i skole og dagtilbud gennem brug af metoder. De cirka 500 deltagere i det stort anlagte forskningsprojekt har lært at bruge metoden Mediated Learning Experience i egen praksis.

»Jeg har været optaget af, hvad pædagoger og lærere oplever at kunne med metoden, som de ikke kunne i forvejen. I den henseende har den specifikke metode – Mediated Learning Experience – ikke været det væsent-

»Det kunne i princippet have været en hvilken som helst metode. Mit projekt har fokuseret på en undersøgelse af, hvad det betyder for kvaliteten af det pædagogiske arbejde, at man i det hele taget arbejder ud fra en metode«

Micki Sonne Sunesen

ligste. Det kunne i princippet have været en hvilken som helst metode. Mit projekt har fokuseret på en undersøgelse af, hvad det betyder for kvaliteten af det pædagogiske arbejde, at man i det hele taget arbejder ud fra en metode.«

Hvad kan en metode eller nogle redskaber bidrage med i det praktiske pædagogiske arbejde?

»Metoder kan rammesætte en tænkning og bidrage til faglig refleksion. I virkeligheden

handler det ikke om metoden eller redskabet, men om den som bruger den eller dem. Det bedste er, når en metode bidrager med et skærpet blik og dermed fremmer den refleksive og analytiske kommunikation om praksis i et team eller en organisation. «

Især studerende og nyuddannede klager jævnligt over, at der ikke er sammenhæng mellem professionsuddannelser som lærer og pædagoguddannelser og praksis. Kunne undervisning i metoder være et svar på den udfordring?

»Ja. Når der er så mange nyuddannede, der oplever en frustration over ikke at kunne omsætte viden fra uddannelsen til praksis, handler det også om at arbejdet med pædagogik og læring er så komplekst et felt, at man skal ud og navigere i noget, der er svært at forudsige. Så er det, man kan tænke: 'Jeg har ikke brug for at høre om Freuds underbevidste. Fortæl mig, hvad jeg skal gøre, når jeg står foran 4.b. Hvordan starter jeg lektionen op? Hvordan får jeg ro i klassen?' Det kan godt være, det lyder banalt, hvis man sidder som underviser på læreruddannelsen, men det er vigtigt for den nyuddannede lærer, som står i det.«

Hvad kan metoderne bidrage med, som kan hjælpe den lærer?

»Metoder kan sætte nogle rammer. For eksempel kan LP-modellen bruges til at strukturere et teams arbejde med at foretage pædagogiske analyser og holde processer på sporet. Cooperative Learning kan bruges til at organisere gruppearbejde i klassen, og Mediated Learning Experience kan være et sprog om, hvordan man konkret kan relatere til et barn med henblik på at stimulere barnets tænkning.«

Men risikerer vi ikke at gøre pædagogen eller læreren til en håndværker, der bare skal have sin værktøjskasse i orden, så han eller hun kan levere en standardløsning?

»Jo, det er jo faren ved at fokusere for meget på redskaber og metoder. Jeg er fortaler for, at metoder bruges refleksivt og analytisk, dvs., at man bruger en metode i de tilfælde, hvor man vurderer, at den kan have et understøttende potentiale i den pædagogiske

Metoder kan fremme den reflekserive og analytiske kommunikation om praksis i et team eller en organisation, viser nyt ph.d.-projekt.

praksis. Derfor giver det heller ikke mening, når man for eksempel fra kommunal side vil tvinge professionelle til at gøre brug af én bestemt metode frem for en anden. Det er at hævde, at alle problemer kan løses med den samme tilgang. Desuden bør man forholde sig til, om man overhovedet vil gøre brug af metoder. Man kan jo sagtens øge sin bevidsthed og sin viden på andre måder,« siger Micki Sonne Sunesen og tilføjer:

»I dag tænker ledelser meget i, hvilke nye tiltag de kan sætte i værk, og svaret er ofte et nyt redskab eller et koncept. Man sætter sjældent processer i gang, som handler om at systematisere og kvalificere dét, som i forvejen findes i en institution eller på en skole. Men der findes meget guld derude, som vi bare skal huske at samle op.«

Aggression mod fagsprog

Mads Hermansen er enig i, at redskaber og metoder ikke i sig selv er en garanti for kvalitet. Men han peger på, at det af flere årsager er afgørende, at studerende på professionsuddannelserne oplever en sammenhæng mellem teori og praksis.

»Især i folkeskolen er det sådan, at mange nyuddannede ikke har nogen håndværksmæssige greb med sig. Hvad gør de så? Jo, de griber tilbage til noget, de kunne i forvejen, eller til snusfornuft og praktisisme. De fleste ender med at blive udmærkede håndværkere alligevel efter et år eller to, hvis de holder så længe. Men undervejs får de en oplevelse af, at de ikke kan bruge deres uddannelse til en skid.«

Hvad betyder det – ud over at uddannelsen opleves som tidsspilde?

»Det betyder, at de netop bliver håndværkere og ikke får det andet lag med sig. De oparbejder en aggression mod fagsprog og en uvilje mod at analysere, fordi de har oplevet at sidde tilbage uden at kunne finde mening i det. Derfor får de ikke noget fagsprog, for de kan ikke relatere deres praksis til nogle overordnede, fælles begreber. Det er ellers noget af det allervigtigste i forhold til at udvikle sig fagligt, for hvis man ikke har fælles begreber, kan man ikke udtrykke sig præcist. En anden konsekvens er, at lærere og pædagoger ofte har paraderne oppe, når de skal på videre- eller efteruddannelse. Det bliver noget, der

skal overstås, for det ligner for meget det, der skete under grunduddannelsen, og de forbinder det ikke med deres hverdagspraksis. Det forstærker tendensen, for så fører videre- og efteruddannelse ikke til øget refleksion,« slutter Mads Hermansen. ■

MADS HERMANSEN

Lærer, psykolog, ph.d. og dr. pæd. Har bl.a. været ansat på DLH, DPU, CBS og Nordic School of Public Health. De to sidste steder som professor. Er nu direktør for Omvejen A/S. Hans seneste bog, *Undervisning mellem håndværk og kunst* (Samfundslitteratur, 2016), er netop udkommet.

MICKI SONNE KAA SUNESEN

Daglig chef i Center for Medieret Læring og Inklusion, (Cemeli). Er ved at afslutte et ph.d.-projekt på DPU, Aarhus universitet. Det handler om kompetenceudvikling i dagtilbud og skole.

DATA KAN STØTTE LÆRERENS DØMMEKRAFT

Databaseret undervisning udvikler folkeskolen og styrker lærernes autoritet. Men det er et praktisk redskab og kan ikke erstatte sund logik og praktisk erfaring.

Af MARIE LOUISE TÜXEN

Hvis du vil have tegnet et hus, og du har fundet din drømmegrund med udsigt ud over Roskilde Fjord, så engagerer du en arkitekt. Du tager ham med ud til grunden, og han begynder at lave skitser og forestille sig mulighederne, alt imens han trækker på sin erfaring. Men før eller siden vil han også bruge en tomestok og et vaterpas; alt andet ville være bekymrende. Dit drømmehus bliver bygget på en sum af smagsidealer, empati, skøn,

håndfaste data og sikker, faglig viden,« siger professor Lars Qvortrup. Han er manden bag et 4-årigt projekt om datainformeret skoleudvikling. »Program for læringsledelse«, og med arkitekt-billedet fremsætter han en vigtig pointe: At data som værktøj i folkeskolen skal bruges til at understøtte dømmekraften, ikke til at sætte den ud af kraft.

Som en del af projektet skal der laves dataindsamling på omkring 240 folkeskoler, hvor elever, lærere og forældre besvarer individuelle spørgeskemaer. Herefter omsættes svarene med høj detaljeringsgrad i kategorier, der kan kombineres efter behov, så man

fx kan kombinere udsagn om elevers trivsel med deres forældres uddannelsesbaggrund. Det vil sige, at skolen kan hente specifik viden fra portalen inden for ethvert tænkeligt interessefelt, for eksempel enkeltklasser, årgange, hele skoler, social baggrund eller køn. Man kan forestille sig, at et lærerteam går ind og kigger på 4.u for at få viden om elevernes opfattelse af undervisningen i et bestemt fag. Er de glade for matematik? Får de nok feedback fra lærerne? Det er også muligt at krydse for eksempel forældrenes uddannelsesniveau med elevens trivsel og følge effekten af den sociale arv og arbejde for at mindske dens

FAKTA OM PROGRAM FOR LÆRINGSLEDELSE

Et partnerskab bestående af tretten kommuner, Laboratorium for forskningsbaseret skoleudvikling (LSP) ved Aalborg Universitet og Center for Offentlig Kompetenceudvikling (COK) har i fællesskab udviklet et skoleudviklingsprogram med titlen »Program for læringsledelse – Forskningsinformeret, målstyret skole- og kompetenceudvikling«.

Partnerskabet bag programmet repræsenterer med de tretten deltagende kommuner i alt **242 skoler** (matrikler), knapt **80.000 folkeskoleelever** og godt **10.000 fagprofessionelle**. Programmet har modtaget den hidtil største bevilling fra A.P. Møller Fondens folkeskolemilliard - 21 millioner kroner. Programmets varighed er fra 2015 til udgangen af 2019.

242

Skoler
(matrikler)

80.000

Folkeskole-
elever

10.000

Fag-
professionelle

betydning, hvilket er et af målene i folkeskolereformen. Lærerne får ikke adgang til data om enkeltelever, og data fra færre end syv respondenter er ikke tilgængelige, fordi anonymitet og datasikkerhed er vigtige. De indsamlede data analyseres af både skoler og forskere, og man planlægger og gennemfører i fællesskab kompetenceudvikling på de områder, hvor man kan se et behov. Lars Qvortrup understreger, at overskriften for projektet er at bidrage til at styrke læreres, pædagogers og lederes dømmekraft.

»Og når lærere og pædagoger får data om eleverne og om deres egne indsatser, så er det med til at styrke deres dømmekraft.«

»Data er ikke sandheden«

Helene Gad Ratner forsker i datadreven ledelse og styring af uddannelse. Med inspiration i videnskabs- og teknologistudier (*science and technology studies*) undersøger hun, hvordan nye big data-teknologier ændrer styringen – og vores forståelse – af uddannelsesinstitutioner, professioner og læring. Helene Gad Ratner peger på, at der er en tendens i tiden til at have tiltro til

data og nævner to forhold, der forstærker tendensen.

Den ene er folkeskolereformen, med hvilken vi har fået nationale mål for læring og trivsel. Nationale test var oprindeligt udviklet som et lærer-redskab, men i dag er de også blevet et redskab, hvormed vi evaluerer folkeskolereformen. Derfor indsamler Undervisningsministeriet nu data om elevers progression og trivsel, og som konsekvens er der opstået øget styringsmæssigt og didaktisk fokus.

En anden væsentlig baggrund for data-bølgen findes internationalt inden for feltet af såkaldte *learning analytics*, der er et forsøg på mere intelligent analyse af data, bl.a. ved at samkøre data om elevers socio-økonomiske baggrund og køn med data fra forskellige digitale læremidler, testresultater, spørgeskemaer eller elevers sociale interaktioner online. Hensigten er at skabe mere individualiseret viden om elever, og hvordan de lærer. I en dansk kontekst giver de nye trivsels- og progressionsmålinger forhåbninger om, at vi kan skabe mere specifik viden om sammenhængen mellem trivsel og >

»Det er jo ikke sådan, at vi propper data ind i den ene ende af maskinen, og så kommer resultatet ud af den anden. Vores ambition er at styrke respekten for lærerstanden, de er fagprofessionelle, og de kan noget. Reelt set vil data tilføre læreren en myndighed.«

Lars Qvortrup

læring. På gymnasieområdet har man også eksperimenteret med at forudsige, hvilke elever der dropper ud på baggrund af *big data*-analyser.

Helene Gad Ratner fremhæver den positive effekt af skolens adgang til nye muligheder i et datamateriale, der ellers er uoverskueligt stort – det kan give et detaljeret indblik i de enkelte børns læring. Samtidig peger hun på risici forbundet med disse data, da de ofte regnes for objektive.

»Hvis data bliver hele sandheden, er det et problem«, siger Helene Gad Ratner og forklarer, at nye, avancerede *big data analytics* kan forskyde lærerens ekspertise, da det kræver statistisk viden på højt niveau at kunne gennemskue, hvordan *learning analytics* fungerer. Dels er der mange forskellige former, og dels er det vigtigt at kende de didaktiske antagelser, softwaren bygger på – ellers opstår der i værste tilfælde en kløft mellem lærerens og softwarens analyse af data.

Fakta frem for fornemmelser

Lars Qvortrup er ikke bekymret for lærerens rolle. Tværtimod.

»Datainformert undervisning er et praktisk redskab og må ikke opfattes som noget, der træder i stedet for sund logik og praktisk erfaring. Det er jo ikke sådan, at vi propper data ind i den ene ende af maskinen, og så kommer resultatet ud af den anden. Vores ambition er at styrke respekten for lærerstanden, de er fagprofessionelle, og de kan noget. Reelt set vil data tilføre læreren en myndig-

hed,« siger han og eksemplificerer ved at fortælle om et oplæg, han for nylig holdt for en forsamling af skolebestyrelsesmedlemmer.

»Forældrene synes, det er træls, når lærere *fornemmer* og *formoder*. Men når lærerne i stedet tog udgangspunkt i en kvalitetsprofil for klassen og herudfra begrundede de pædagogiske indsatser, øgede det respekten for skolen. Det betyder ikke, at skøn skal væk, men når de samtidig dokumenteres, så kan og må vi gøre noget ved dem,« siger Lars Qvortrup og tilføjer:

»Efter projektets første dataindsamling i september 2015 har vi blandt andet kigget på sådan noget som etnisk baggrund og ikke overraskende fundet, at elever med dansk etnisk baggrund trives bedre end dem med anden etnisk baggrund end dansk. Det interessante er imidlertid, at elever med en ikke-dansk baggrund rent faktisk sætter mere pris på selve undervisningen end elever med dansk baggrund. Disse elever er simpelthen glade for, at de har en lærer, der interesserer sig for, at de lærer dansk. Det er et håndtag, vi kan bruge.«

Professionel vurdering tæller med

Helene Gad Ratner taler ligeledes om data som et værktøj, der kan gøre lærere og pædagoger klogere på eleverne og dermed muliggøre en målrettet indsats. Hun fremhæver dog vigtigheden af at bevare et kritisk blik, når vi bruger data, i og med de aldrig kan repræsentere hele kompleksiteten i en læringssituation. I den forbindelse nævner

hun faren ved begrebet *'teaching for the test'*, hvormed forstås, at test risikerer at komme til at styre lærernes undervisning.

Med baggrund i projektet forklarer Lars Qvortrup, at data ofte vil understøtte den opfattelse, en lærer i forvejen har af en klasses udfordringer og styrker. På den måde bliver den datamæssige profil et stykke dokumentation, som bekræfter en igangværende strategi, og læreren bestyrkes således i sin professionelle vurdering. Andre gange viser data overraskelser, som lærerteamet så må analysere og anvende til at skabe en ny indsats.

»Vi har fået nogle digitale redskaber, der giver fantastiske muligheder og rent faktisk tjener professionen. På sigt er målet tillige at øge respekten for og tilliden til folkeskolen.« ■

HELENE GAD RATNER

Ph.d. og lektor på DPU, Aarhus Universitet. Forsker i datadreven ledelse og styring af uddannelse.

LARS QVORTRUP

Professor på Institut for Læring og Filosofi, Aalborg Universitet, og leder af LSP, Laboratorium for forskningsbaseret skoleudvikling og pædagogisk praksis.

TAG EN MASTER FOR DIN OG DANMARKS SKYLD

Der er nok af hurtige kurser og smarte værktøjskasser.
Fordyb dig i din faglighed og nå længere.

DPU udbyder forskningsbaserede masteruddannelser
inden for skoleudvikling, pædagogik, uddannelse og
ledelse i København og Aarhus.

START PÅ [EDU.AU.DK/MASTER](https://edu.au.dk/master)

AARHUS
UNIVERSITET
DPU

* **FREDRIK ULLERUP**
MASTER I LEDELSE AF
UDDANNESESINSTITUTIONER

Viden og værktøjer skal give skoler smæk for skillingen

Af CAMILLA MEHLSEN

En skole vil indkøbe iPads til alle elever. Hvad siger forskningen om det læringsmæssige udbytte? Er der evidens for, at tablets styrker elevers læring?

»Evidensen er klar: Medmindre skolen lægger en ekstraordinær indsats i det, så kan skolen lige så godt ansætte en ekstra lærer for de samme penge. Det vil give et større læringsudbytte,« lyder det fra Kevan Collins, der står i spidsen for den uafhængige britiske uddannelsesfond The Education Endowment Foundation (EEF).

EEF arbejder med at tilvejebringe viden om, hvad der virker, for at øge den sociale mobilitet på daginstitution- og skoleområdet. EEF blev grundlagt i 2011 med formålet at styrke læringen hos især udsatte børn og unge. Det gør EEF ved at give økonomisk støtte til evidensbaserede programmer, opsummere forskningsresultater og sprede viden til skoler og daginstitutioners praksis.

»Vi tror på, at uddannelsesforskning kan hjælpe skoler med at få mest mulig 'smæk for skillingen'. Måden, den enkelte skole forvalter skolebudgettet på, har stor betydning for elevernes læring. Vi støtter lærere og skoleledere i at bruge evidens til at kvalificere deres beslutninger med. Vi kan se, at der er en stor mængde uddannelsesforskning rundt omkring i verden, som er afkoblet fra skolens virke og fra klasseværelset,« siger Kevan Collins.

Viden skal bygge bro

For at bygge bro mellem forskning og klasseværelset har EEF udviklet en 'værktøjskasse' med viden, Teaching & Learning Toolkit. EEF opsummerer tusindvis af forskningsundersøgelser og viser, hvad der er den bedst tilgængelige viden på nuværende tidspunkt. Det kan for eksempel være om effekten af digitale teknologer eller klassestørrelse.

»Idéen er, at hvis du har et problem, begynder du med at finde ud af, hvad man allerede ved om problematikken, inden du tyr til en løsning. Hvis du som lærer eksempelvis oplever, at eleverne har svært ved at samarbejde om opgaver, søger du efter fakta og inspiration om samarbejde og eksempelvis kollaborativ læring i værktøjskassen,« siger Kevan Collins.

Han fortæller, at omkring 75 % af de britiske skoler bruger Teaching & Learning Toolkit, selv om de ikke er forpligtede til at bruge det. EEF har også lanceret en værktøjskasse i Australien og i Mellemamerika. Spørgsmålet er, om værktøjerne underminerer den enkelte skoles og lærers handlekraft?

»Værktøjskassen guider dig. Den fortæller dig ikke, hvad du skal gøre. Det er op til skolerne og lærerne at træffe en god beslutning. Vi siger, det er bedst at træffe en beslutning på et velinformeret grundlag. Evidens skal informere din tænkning og undervisning, ikke diktere den. Det er stærkt problematisk, hvis du i stedet for fakta tager afsæt i det anekdotiske. Hvis din læge hen-

»En myte er eksempelvis idéen om, at hvis bare der er færre elever i en klasse, så vil det styrke elevernes læring. Det er der ikke evidens for. Det er ikke klassestørrelsen i sig selv, der gør forskellen«

Kevan Collins

viste til anekdoter frem for fakta i samtalen om behandling, ville du blive bekymret. Det samme bør vi være i skoleverdenen,« lyder det fra Kevan Collins.

Myter i uddannelse

Ved at samle viden vil EEF udfordre myter i uddannelse.

»En myte er eksempelvis idéen om, at hvis bare der er færre elever i en klasse, så vil det styrke elevernes læring. Det er der ikke evidens for. Det er ikke klassestørrelsen i sig selv, der gør forskellen,« siger Kevan Collins.

Den mest markante evidens er ifølge Collins lærernes måde at give eleverne feedback på.

TEACHING & LEARNING TOOLKIT

EEF's 'værktøjskasse' indsamler forskningsviden om udvalgte metoder og kategoriserer effekten af dem, opstiller udgiftsbudget og giver refleksions spørgsmål til praktikere, der overvejer at implementere metoden. Blandt emnerne i Toolkit har disse to metoder vist sig af have hhv. mest positiv og mest negativ effekt på elevernes læring.

-4:

At gå et år om

Der er evidens for, at i de fleste tilfælde er det at gå et år om skadeligt for elevens muligheder for at få faglig succes senere. At gå et år om har især en negativ effekt for udsatte børn. Den negative effekt svarer til at trække fire måneder fra elevens progression på et år.

+8:

Effektiv feedback

Forskningen viser generelt, at feedback af høj kvalitet har en positiv effekt på elevens læring. God feedback er bl.a. specifik, præcis og tydelig (fx »det var godt, fordi...« frem for blot »korrekt«) og fokuserer på, hvad eleven kan gøre bedre, og hvordan eleven gør fremskridt. Den positive effekt svarer til at lægge otte måneder til elevens progression på et år.

<https://educationendowmentfoundation.org.uk>

»Hvis man vil gøre en afgørende forskel, må man fokusere på kvaliteten i lærernes feedback. Forskningen samlet i Teaching & Learning Toolkit viser, at på ét år sker der et markant læringsløft hos elever, der modtager feedback af høj kvalitet,« siger Collins.

Lær af det, der ikke virker

Et vigtigt princip for The Education Endowment Foundation er, at forsknings- og uddannelsesverdenen skal lære af fejlene – af alt det, der ikke virker. Det er ikke nok at fokusere på det, der virker. Derfor er det vigtigt at offentliggøre viden om fejlslagne metoder og programmer.

»Nogle gange virker et program ikke. For eksempel testede vi et læseprogram, hvor

studerende læste med skoleelever, og de tog eleverne med på biblioteket. Vi sammenlignede de medvirkende elever med en gruppe elever, der ikke var med i programmet. Det viste sig, at læseprogrammet ikke havde haft en positiv effekt. Faktisk blev de elever, der ikke deltog i programmet, bedre læsere. Vi må spørge os selv: Hvad ville der være sket, hvis programmet ikke var sat i værk? I dette tilfælde ville eleverne være blevet bedre læsere,« siger Collins.

Siden 2011 har EEF evalueret 7.200 skoler. Kevan Collins fortæller, at EEF i øjeblikket har gang i omkring 120 projekter, der samlet set involverer 800.000 børn. Mange skoler bruger ikke kun evidens, men er også med til at opbygge evidens.

»Værktøjskassen skal skabe innovation. Lærerne og børnene er med til at afprøve, hvad der virker. Vores projekter fungerer kun i samarbejde med lærere og børn,« siger Collins. ■

SIR KEVAN COLLINS

Ph.d., administrerende direktør for den uafhængige fond The Education Endowment Foundation i London. Han har en mangeårig karriere i uddannelsessektoren, bl.a. som lærer, rådgiver og direktør for Children's Services, Tower Hamlets. Han blev i 2015 slået til ridder for sit virke i uddannelse.

FORDI COMPUTEREN SIGER DET

I matematik er sandheden selvindlysende, hvis vi ellers forstår at regne den ud. Mange elever har nemlig svært ved at forstå beviserne eller se logikken og stoler i stedet for på autoriteterne. Men i dag er det ikke længere kun sandt, fordi læreren siger det. Computeren er blevet den nye autoritet, og det har uheldige konsekvenser for elevernes matematiklæring, fortæller professor MSO UFFE THOMAS JANKVIST.

Af CARSTEN HENRIKSEN

Matematik er på mange måder et rigtigt redskabsfag. Generation efter generation af skoleelever har fyldt tasken op med passer, vinkelmåler og lineal. Senere kom lommeregneren til, og i dag har også pc'en fået sin faste plads i tasken. For det er nærmest blevet utænkeligt at undervise i matematik uden brug af it og internet.

Uffe Thomas Jankvist er professor MSO i matematikkens didaktik på DPU, Aarhus Universitet, og han er optaget af, hvordan vi undgår, at det giver bagslag for elevernes matematiklæring, når vi bruger it i undervisning og til eksamen. Det hænger sammen med hans forskning i elevers matematikvanskeligheder, hvor han undersøger, hvilke grundlæggende matematiske kompetencer det halter

med – kompetencer, som vi risikerer at forsømme yderligere, hvis vi ikke tænker os godt om, når vi slipper it-redskaberne løs.

»I Danmark har vi valgt at gå 'all in' med it i gymnasiet og til dels i folkeskolen. Men det indebærer en risiko for, at eleverne ikke lærer de matematiske begreber ordentligt. It-værktøjerne risikerer at skjule løsningsprocesserne for eleverne. Dvs., de forstår ikke, hvordan opgaverne egentlig bliver løst. Før skulle man igennem en hel mølle af beregninger og ræsonnementer, når man skulle løse en kompleks ligning. Nu klikker man blot på 'solve' på computeren. Det var de samme betænkeligheder man havde ved lommeregneren i sin tid, men moderne it er et markant mere kraftfuldt værktøj,« siger Uffe Jankvist.

Den nye autoritet

Tag nu ligningen $3x - 2x = x$. Hvorfor er det egentlig, at denne matematiske sætning altid

vil være sand, uanset hvilket tal man prøver at sætte i stedet for x ? Bliver eleven overbevist om, at den er sand, fordi hun rent deduktivt kan udlede, at det må gælde med logisk nødvendighed? Eller bliver hun overbevist af eksempler? F.eks. ved at prøve sig frem med tallene 1, 2 og 3 og måske også 1,33 og 1,444 og så konkludere, at når det har passet hver gang, så må der være noget om snakken? Eller er det, fordi hun overbevises af en ekstern autoritet – a la »Det er sandt, fordi læreren siger det?«

»Det skulle jo helst ende med at være det første af disse tre såkaldte overbevisnings-skemaer, der overbeviser eleverne. Men i dag ser vi en tendens til, at teknologierne bliver den nye autoritet. Når man f.eks. outsourcer den matematiske bevisførelse til avanceret software, går eleverne glip af bevisernes forklaringskraft, og det går hårdt ud over elevernes evne til at ræsonnere matematisk,« siger Uffe Jankvist.

Forstå din lønseddel

Matematik anvendes overalt i samfundet, og politiske forslag er ofte baseret på matematiske modeller.

»Skal vi uden videre tro på de modeller? Eller skal vi vide, at modeller beror på antagelser – og ikke nødvendigvis altid de bedste antagelser? Det kræver ræsonnementskompetence at kunne forholde sig til sådanne ting, og derfor er det meget uheldigt, hvis vi lader teknologien om at ræsonnere for os. Matematik udstyrer os med en demokratisk kompetence, der kommer i spil, når vi kan gennemskue de matematiske modeller og beregninger, vi som borgere i et samfund er underlagt. Bare det at forstå sin egen lønseddel er jo ikke nødvendigvis særlig nemt. Men det handler også om, at vi skal passe på, at det ikke bliver teknologien, der kommer til at definere, hvad vi kan, og ikke kan. Besiddelse af matematiske kompetencer hjælper os til at forstå, at hvad der er inde i softwaren, er noget, vi selv har lagt derind – og som derfor også kan ændres. It skulle jo gerne være en hjælp – og ikke en barriere,« siger Uffe Jankvist.

Forblændet af it

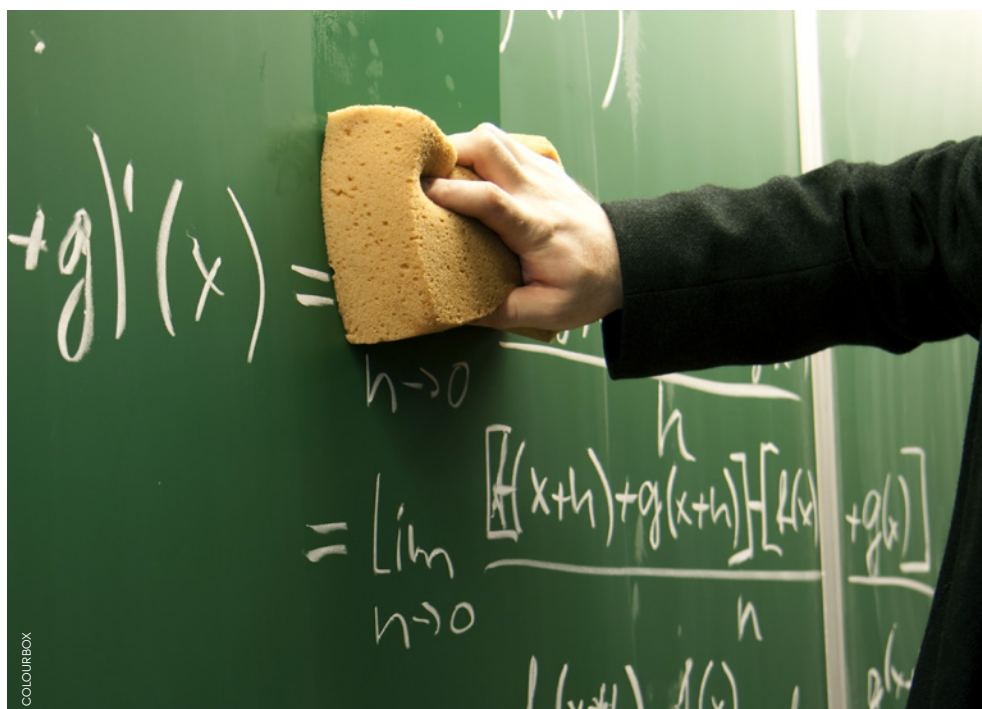
Mange it-værktøjer er i virkeligheden ikke designet til undervisningsbrug, men som arbejdsredskaber for ingeniører og matematikere, der allerede har de matematiske begreber på plads.

»De ved godt, hvordan de skal gøre det i hånden, men det ville være spild af tid. Men

når man har at gøre med elever, der er i færd med at tilegne sig matematiske begreber, har det store konsekvenser, hvis man lader computeren om at håndtere de processer, der medvirker til at udvikle begrebsforståelsen. Det betyder, at eleverne ikke rigtigt ved, hvad det egentlig er, de arbejder med. De sidder med den korrekte løsning på en ligning, men har grundlæggende ikke forstået, hvad det vil sige, at noget er 'løsning' til en ligning,« siger Uffe Jankvist.

Computerteknologi er dog først og fremmest et glimrende hjælpemiddel med indlysende fordele. F.eks. kan eleverne inden for statistik og sandsynlighed nu arbejde med store datasæt på f.eks. 10.000 poster.

»Før brugte de måske kun datasæt på 10 poster, fordi man ikke orker at lave flere trivielle beregninger i hånden. Men vi har nok været forblændet af de mange gode muligheder, it giver for at styrke matematikundervisningen. Den måde, vi har kastet det ud i undervisningssystemet på uden at efteruddanne undervisere i at bruge det, har nok været lidt for ureflekteret. Forskningen kan hjælpe lærerne med viden om fordele og ulemper ved de enkelte it-redskaber og med at udvikle en didaktik for, hvordan de kan bruges i undervisningen på fornuftig vis. I sidste ende handler det om, at vi tænker os om, når vi bruger it i matematikundervisningen. De forskellige it-redskaber er gode til forskellige ting. Det vigtige er at forholde sig reflekteret til, hvad man bruger dem til og hvorfor,« slutter Uffe Jankvist. ■

SKJULER SOFTWAREN SANDHEDEN?

Danske gymnasieelever bruger i dag computerteknologi til at løse ligninger. Med softwaren CAS – Computer Algebra Systems – taster de ligningen ind, udfører en kommando, og så giver computeren dem løsningen. Computeren udfører beviset og skjuler alle de processer, som det kræver at finde løsningen.

Det kan være fornuftigt, fx når eleverne arbejder med modellering, hvor de skal lære at tage et problem fra den virkelige verden og matematisere det. Her er det vigtigt fx at kunne opstille en ligning, der beskriver relationerne mellem de elementer fra virkeligheden, de undersøger. Når det derimod handler om evnen til at kunne løse ligningen og forstå de logikker, det involverer, er det uhensigtsmæssigt, fordi det går ud over elevernes evne til at ræsonnere.

Omvendt kan computeren bidrage til at løfte sløret for processerne. Hvis de f.eks. taster ligningen '3x - x = 2x' ind i CAS, svarer programmet 'true'. Her skal eleverne ræsonnere sig frem til, hvad det betyder: at ligningen er sand med logisk nødvendighed for alle reelle tal.

It-redskaber kan også bidrage positivt til at udvikle elevernes evne til at danne og forstå matematiske begreber, fx som når de med geometrisoftwarens Geogebra, der er udbredt i folkeskolen, illustrerer og anskueliggør begreberne.

$$3x - x = 2x$$

–

true

UFFE JANKVIST

Cand. scient. i matematik og datalogi, ph.d. og professor MSO i matematikkens didaktik ved DPU, Aarhus Universitet. Underviser på kandidatuddannelsen i didaktik – matematik.

KORT NYT

TURBOFORLØB KAN GØRE ELEVER UDDANNELSESPARATE

Intensive læringsforløb som Løkkefondens Drengakademi og Egmontfondens sommercamps kan give et fagligt og socialt løft til elever, der endnu ikke er uddannelsesparate i udskolingen. Det viser et nyt litteraturstudie udarbejdet af Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning ved DPU, Aarhus Universitet, for Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling. Studiet afdækker 24 studier – tolv amerikanske, seks danske, tre svenske og tre norske.

»På tværs af studierne tegner der sig et billede af, at det er særlig væsentligt, at undervisningen er tilpasset den enkelte elevs behov. Det løfter det faglige niveau og skaber øget trivsel og motivation i forhold til skolearbejdet,« siger lektor ved Aarhus Universitet Camilla Brørup Dyssegaard, der er en af forskerne bag undersøgelsen.

Studiet giver indblik i erfaringerne med at etablere og implementere intensive læringsforløb og viden om hvilke indsatser og metoder, der kan være relevante at afprøve systematisk i en dansk skolekontekst.

→ **Hent rapporten** på edu.au.dk/clearinghouse

DPU ÅBNER NYT NATIONALT CENTER FOR SKOLEFORSKNING SAMMEN MED VIA

Landets største institution for uddannelsesforskning, DPU, og landets største professionshøjskole, VIA University College, stiller sig i spidsen for den nye nationale forsknings- og udviklingsindsats Nationalt Center for Skoleforskning. Centeret, der får udgangspunkt i DPU, Aarhus Universitet, vil løbende huse tre til fem større projekter inden for centrale forskningsområder, eksempelvis overgange fra dagtilbud til skole eller læringsmålstyring inden for bestemte fag. Projekterne vil være affødt af de udfordringer, som opleves i dagtilbud og på skoler, og koblingen til praksis sikres ved en tæt tilknytning af aftagere og brugere i paneler knyttet til de enkelte projekter.

HVORDAN KAN VI FOREBYGGE BANDEINVOLVERING OG RADIKALISERING?

Hvorfor bliver tidligere bandemedlemmer en del af miljøer, der praktiserer ekstrem politisk islam? Og hvorfor bevæger en hooligan sig over i det ekstreme højre for siden at blive rocker? Forskning tyder på, at fællesskaber er den bedste måde at forebygge radikaliserings og involvering i bande- og rockermiljøer på. Men vi mangler stadig viden om, hvad der virker i praksis. Den nyudnævnte professor MSO ved DPU, Aarhus Universitet, Line Lerche Mørck nærstuderer i sin forskning de bevægelsesmønstre, som findes i og på tværs af forskellige ekstreme grupperinger og bande- og rockermiljøet.

»Der findes meget lidt forskning om, hvad der er på spil psykologisk, når mennesker bliver radikaliserede, og hvordan man kan skabe andre muligheder for dem,« siger Line Lerche Mørck. I sin forskning har hun blandt andet fokuseret på det socialpædagogiske begreb 'det fælles tredje' – et rum med nye muligheder, der kan opstå, når to mennesker eller aktører går sammen om en fælles aktivitet eller opgave.

Omdrejningspunktet er de fælles interesser og ikke at fokusere på alt det, de ikke kan – derved løfter man dem ud af de roller, de plejer at have,« siger hun.

HVAD SKABER ULIGHED I UDDANNELSES- SYSTEMET?

Tømrerens søn har dårlige odds for at komme på universitetet, mens akademikerens datter næsten er selvskrevet til en plads i auditoriet. Det er næsten allemandsviden om ulighed i uddannelsessystemet, at den familiemæssige baggrund har en afgørende betydning for, hvor vi havner efter folkeskolen. Men hvad med alle de andre faktorer, der kan påvirke uddannelsesvalget? Hvad hvis der er en bestemt kultur på ens skole, som spiller ind? Og hvad har geografien at sige? Er man tilbøjelig til at fravælge ingeniørstudiet, hvis det ligger 400 kilometer fra ens fødeby? Det er nogle af de spørgsmål, David Reimer som nyudnævnt professor MSO på DPU, Aarhus Universitet, skal forske i. Også køn som faktor skal han se nærmere på: »Vi ved jo, at der er flere kvinder end mænd, der læser til sygeplejerske, og at det omvendte forhold gør sig gældende for de naturvidenskabelige fag. Men vi har forsket meget lidt i, hvilken betydning skolen har i den sammenhæng. Måske er der en bestemt kultur i undervisningen i naturvidenskab på nogle skoler, som kan få flere kvinder til at vælge faget. Måske er der ikke,« siger David Reimer.

TRIVSEL I SKOLEN KAN BLIVE ET TYRANNI

Voksende krav til skolen om bedre trivsel for eleverne kan ende som et velment tyranni, hvor den enkelte presses til at være positiv. Vi skal huske at rette blikket mod de institutionelle rammer og den daglige praksis, siger nyudnævnt professor ved DPU, Aarhus Universitet, Venka Simovska.

»Trivsel er et begreb, alle tilsyneladende er enige om, hvad der ligger i. Vi bruger det i vores hverdag. Hvordan har du det, kan vi spørge. Eller: Trives dine børn i skolen? Men når vi tager forskerbrillerne på og begynder at kradse i begrebet

– empirisk og teoretisk – så bliver det mindre entydigt. For hvordan bliver trivsel defineret og forstået i skolen, og hvilke modsætninger og tvetydigheder er knyttet til det?« spørger Venka Simovska. Hun peger på, at krav om trivsel godt kan fungere som et redskab til forandring af skolen, hvor flere elever inkluderes. Men samtidig er der også en risiko for, at det bliver et tyrannisk koncept og et krav til den enkelte elev om, at man skal ændre indstilling og være glad i skolen.

»Problemer placeres i den enkelte elev, der skal ændre adfærd. Det ses løst fra de institutionelle og kulturelle rammer, der former eller måske ligefrem begrænser elevens muligheder for at handle. Vi ser ikke nok på trivsel i forhold til skolens strukturer og fællesskaber – fx arkitekturen på skolen, organiseringen af skoledagen og undervisningen og skolens sociale klima og relationer,« siger Venka Simovska.

→ Se professor Venka Simovskas tiltrædelsesforelæsning på edu.au.dk/forskning/video

INTERNATIONAL KONFERENCE PÅ DPU OM 21ST CENTURY SKILLS

Den 3.-5. oktober 2016 holder det internationale netværk for livslang læring ASEM LLL Hub en stor konference på DPU, Aarhus Universitet med titlen ASEM Forum on Lifelong Learning: 21st Century Skills. ASEM LLL Hub blev etableret i 2005 og er et officielt netværk af asiatiske og europæiske videregående uddannelsesinstitutioner, der arbejder sammen for at opnå topkvalitet i komparativ forskning i livslang læring, tilbyde forskningsbaserede uddannelsespolitiske anbefalinger og skabe gensidig forståelse mellem Asien og Europa.

I samarbejde med partneruniversiteter og ASEM-regeringer arrangerer ASEM LLL Hub hvert år seminarer og konferencer og udgiver publikationer. På ASEM LLL Hub-konferencen den 3.-5. oktober vil forskningsresultater blive præsenteret for offentligheden, repræsentanter for ASEM-ministerier og akademiske miljøer. Mere information kan findes på www.asemlllhub.org.

'DANSK SKOLEHISTORIE' KÅRET TIL ÅRETS HISTORISKE BOG

I det store fembindsværk »Dansk skolehistorie – Hverdag, vilkår og visioner gennem 500 år« kan man både få indblik i skiftende tiders skolegang, læse helt nære skole- og personhistorier og samtidig blive klogere på skolehistoriens lange linjer og skiftende pædagogiske strømninger og dagsordener. Værket har tidligere modtaget H.O. Lange-Prisen, og det er nu også blevet kåret til årets historiske bog. Værket er redigeret af professor MSO Ning de Coninck-Smith fra DPU, Aarhus Universitet, og lektor Charlotte Appel fra Institut for Kultur og Samfund, Aarhus Universitet. Projektet, der blev gennemført ved DPU, Aarhus Universitet, var støttet af Carlsbergfondet.

PH.D.-AFHANDLINGER FRA DPU, AARHUS UNIVERSITET

1

LÆRERENS SCENARIEKOMPETENCE – ET MIXED METHODS-STUDIE AF LÆRERKOMPETENCEUDVIKLING I SPÆNDET MELLEM SCENARIEDIDAKTIK, FAGLIGHED OG IT

Af **Simon Skov Fougt**

Afhandlingen undersøger lærerens scenariekompetence – hvilket vil sige lærerens evne til kognitivt og eksekutivt at kunne forestille sig og handle i undervisningsscenarier – med særligt fokus på projektorienterede, scenariebaserede undervisningsforløb med fagdidaktisk reflekteret integration af it. Afhandlingen dokumenterer empirisk den hyperkompleksitet, der for læreren er forbundet med scenariebaseret undervisning.

2

BJERGET OG SUMPEN – EN UNDERSØGELSE AF DET DANSKE UNIVERSITETSSPECIALES BETYDNINGER MED AFSÆT I HUMANIORA

Af **Tine Wirefeldt Jensen**

Afhandlingen undersøger det danske universitetsspeciale i et diskursteoretisk og analytisk perspektiv med afsæt i humaniora. I afhandlingen kortlægges og analyseres den samlede specialiteliteratur set fra et dansk perspektiv og med udblik til den internationale litteratur. Analyserne fokuserer på selvstændighedsbegrebets centrale rolle, brugen af narrative og stilistiske træk hentet fra eventyrgejren og betydningen af de metaforer, der organiserer specialiedomænet og tilsammen udgør specialiets topografi. Afhandlingen viser, at specialet er karakteriseret ved at være i spænd mellem forskellige forståelser og fortolkninger, der ikke kan realiseres samtidigt.

3

SYSTEMATISKE REVIEWS OG KVALITATIV FORSKNING: INDDRAGELSE AF KVALITATIV FORSKNING I SYSTEMATISKE REVIEWS PÅ UDDANNELSESOMRÅDET

Af **Rikke Eline Wendt**

Afhandlingen undersøger, hvordan kvalitativ primærforskning bruges og metodisk indgår i udvikling af systematiske reviews (metaforskning). Endvidere diskuteres en række konsekvenser og vilkår for den kvalitative primærforskning i systematiske reviews knyttet til disse fremgangsmåder. I afhandlingen udvikles en metode til at analysere, hvordan data fra primærforskning behandles og indgår i udvikling af systematiske reviews. Metoden afprøves i afhandlingen og anvendes på faktisk udviklede systematiske reviews, der alle inddrager kvalitativ primærforskning.

Asterisk stiller skarpt på et nyt forskningsprojekt. Denne gang gælder det projektet 'Pædagogiske læreplaner i dagtilbud'.

Pædagoger har taget læreplanerne til sig i hverdagen

Næsten ni ud af ti pædagoger oplever, at læreplaner spiller en afgørende rolle for det, de er sammen med børnene om. De fleste pædagoger oplever læreplaner som nyttige, men også ressourcekrævende.

En ny undersøgelse fra DPU, Aarhus Universitet, gør status over de første ti år med læreplaner.

Af MAJ JUNI

Da de pædagogiske læreplaner blev et lovkrav i 2004, protesterede pædagogerne mod skolificering og oplevelsen af tidsspilde ved papirarbejdet. En ny undersøgelse af læreplanernes første årti viser, at de alligevel er blevet en succes. To ud af tre pædagoger oplever, at læreplanen spiller en afgørende rolle for relationen til børnene og måden, de er sammen på, og 40 procent fremhæver, at læreplanerne er med til at sikre det faglige

niveau. Læreplanerne har ganske enkelt stille og roligt vundet indpas blandt pædagogerne og fundet sig til rette i praksis, vurderer professor emeritus ved DPU, Aarhus Universitet, Stig Broström, der er en af forskerne bag undersøgelsen.

»Dansk småbørnspædagogik har været knyttet til en antiautoritær, humanistisk pædagogisk praksis, hvor pædagogerne havde en aktiv rolle i samspillet med børnene i omsorgen, men ikke i forhold til at sætte målrettede pædagogiske aktiviteter i gang. Traditionen har været, at barnet selv skulle undersøge verden og være aktivt, og det er

der også mange kvaliteter i. Der var i sin tid en læringsmodstand blandt pædagoger, fordi deres umiddelbare reaktion var, at det blev for skoleagtigt, at man førte børnene hen mod et bestemt mål frem for at lade dem udvikle sig,« siger Stig Broström, der vurderer, at det nye formildede syn på læreplaner skyldes en gradvis udviskning af de hårdt optrukne linjer mellem forskellige børnesyn. »Dels oplevede pædagogerne lidt efter lidt, at indførelsen af læreplaner ikke betød skolificering. Og dels så de, at man sagtens kunne skabe læring for børn, hvor børnene forblev aktivt virksomme,« siger han.

Pas på hak-af-didaktik

En anden af forskerne bag undersøgelsen er postdoc Anders Skriver Jensen fra DPU, Aarhus Universitet. Han fortæller at læreplanernes ti år i marken var en god anledning til at standse op i slutningen af 2014 og spørge, hvordan det gik. Fordi alle er tvunget til at bruge læreplanerne, er de svære at sammenligne med andre redskaber, men må vurderes selvstændigt, vurderer Anders Skriver Jensen og pointerer, at læreplanerne som sådan kan blive udformet af alle mulige metoder. Det springende punkt er, at de indvarsler pædagogen som didaktiker, forklarer han.

»Der er forskning, der viser, at børn udvikler sig positivt af at møde målrettet pædagogik og voksne, der er ude på noget. Men omvendt har vi også forskning, der mikro-studerer samværet mellem børn og voksne – og den peger på, at når pædagoger er i gang med at lave målrettet pædagogik, så kan det koste på nærværet og samspillet med barnet,« forklarer Anders Skriver Jensen, der derfor understreger vigtigheden af at reflektere over læreplanerne, og hvad de gør ved praksis. »Vores undersøgelse konkluderer, at læreplanerne bidrager til at give pædagogerne et fæl-

DE SEKS LÆREPLANSTEMAER

1. Barnets alsidige personlige udvikling
2. Sociale kompetencer
3. Sprog
4. Krop og bevægelse
5. Natur og naturfænomener
6. Kulturelle udtryksformer og værdier

les sprog, som også former dem udadtil, fx i forhold til forvaltning og forældre, og det er også vigtigt, at man kan tale med hinanden – men de fordele falder til jorden, hvis det i praksis betyder, at børnene oplever voksne, der er udfordret på nærvær,« siger Anders Skriver Jensen, der er i gang med at forske i, hvordan man kan kvalificere det at være til stede, selv om man har en plan i baghovedet.

»Begrebet situationsbevidsthed er meget aktuelt i dag – man kan sige, idealet er at stræbe efter en forbindelse mellem læreplanen og den situation, barnet står i. Man får ikke det optimale ud af læreplanerne, hvis man blot bruger dem til at legitimere den til enhver tid eksisterende hverdagspraksis,« siger Anders Skriver Jensen og giver som eksempel, at en almindelig eftermiddag på legepladsen sikkert godt kan kobles med en række læreplanstemaer.

»Vi skal passe på, at vi ikke får det, vi kalder en »hak-af-didaktiker«, som sætter kryds ved, at børnene har oplevet naturfænomener, fordi de har gemt sig i de triste gamle buske på legepladsen. Det er en stor styrke ved læreplanerne, at de kan bruges til evaluering og dokumentation, men man skal også være opmærksom på, om de kommer børnene til gode. Læreplanstemaerne skal bruges til at skabe meningsfulde oplevelser,« siger Anders Skriver Jensen.

Fællesopgave og faglig ballast

Undersøgelsen viser også, at de lokale pædagoger og daginstitutioner selv udformer læreplansdokumentet, laver mål og lægger

Undersøgelsen 'Pædagogiske læreplaner i dagtilbud – hvordan – og i hvilket omfang – inddrager pædagoger i danske daginstitutioner læreplanerne i faglige refleksioner og praksis?' er lavet af Maria

Nøhr Belling, Sara Kirkegaard, Stig Broström og Anders Skriver Jensen fra DPU, Aarhus Universitet, i samarbejde med Kjeld Rasmussen fra Dansk Pædagogisk Forum. 750 institutioner er inviteret

til at deltage, og i alt 420 pædagoger har i efteråret 2014 svaret på et elektronisk skema med 47 spørgsmål. Blandt de deltagende er pædagoger fra 87 af landets kommuner. 194

af pædagogerne arbejdede med børn i aldersgruppen 3-6 år, 165 med aldersgruppen 0-6 år og 61 med børn fra 0-3 år. Undersøgelsen er offentliggjort i foråret 2016.

89 % af pædagogerne er enige eller meget enige i, at læreplanen er afgørende for det, de er sammen med børnene om

44,5 % af pædagogerne er enige eller meget enige i, at læreplanen er en særdeles ressourcekrævende måde at arbejde på

87,6 % af pædagogerne oplever, at Pædagogiske Læreplaner spiller en vigtig rolle i arbejdet med at evaluere ens pædagogiske praksis

Infografik: Ib Jensen

indhold i. Fx har 94 procent af deltagerne været inddraget i diskussioner om de pædagogiske læreplaner, og 86 procent været inddraget i udarbejdelsen. Desuden har 78 procent revideret deres læreplan samme år eller året før, undersøgelsen blev lavet.

»Det er glædeligt, at pædagoger selv er aktive agenter i udformningen. Det er ikke sådan, at det er lederen, der sidder og laver arbejdet – pædagoger er generelt inddragede og virksomme og får dermed ejerskab. Det er en fællesopgave,« siger Stig Broström og fremhæver også, at læreplanerne giver pædagogerne en oplevelse af, at de kan udtale sig med større faglighed og sikkerhed. Fx svarer 60,8 procent af de adspurgte i undersøgelsen, at de er enige eller meget enige i, at læreplanen spiller en afgørende rolle i deres samarbejde med forældrene.

»Forældre i dag – og det er både godt og skidt – er jo vældig kompetente og kloge og kender til undersøgelser, som de bombarderer pædagogerne med i forhold til deres eget lille barn. Så får pædagogerne 20 individuelle opgaver, som går på kryds og tværs. Det kan

være svært at håndtere. Men når pædagogerne har reflekteret over det sammen og har gode argumenter for at gå i den retning, de gør, så møder de forældrene med en bedre faglig baggrund, som forældrene også kan høre og forstå, og så bliver det en bedre dialog,« siger Stig Broström.

Styrkede læreplaner er på vej

I øjeblikket arbejder Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling med at modernisere de pædagogiske læreplaner. Som en del af projektet har ministeriet nedsat 'Mastergruppen for styrkede læreplaner', der består af eksperter og organisationsfolk. Stig Broström har været med til at give formandskabet for mastergruppen faglig sparring om det pædagogiske grundlag, og en af de ting, han har slået på tromme for i den sammenhæng, er en didaktisk oprydning i de seks læreplanstemaer.

»De seks læreplanstemaer er skitseret lidt hulter til bulter. 'Natur og naturfænomener' og 'kulturelle udtryksformer og værdier' er fx indholdsbestemmelser, hvorimod 'sociale

kompetencer' og 'barnets alsidige personlige udvikling' mere er psykologiske målformuleringer. Hvis det var en didaktikopgave på universitetet, ville den få en dårlig karakter, fordi det er kategorisammenrodning,« siger Stig Broström. ■

STIG BROSTRÖM

Professor emeritus ved DPU, Aarhus Universitet, hvor han er tilknyttet Forskningsprogrammet Forskning i læring, didaktik og innovation i dagtilbud. Forsker i daginstitutionspædagogik og skolestart og har skrevet en lang række bøger om samme.

ANDERS SKRIVER JENSEN

Ph.d. og postdoc på DPU, Aarhus Universitet, hvor han er tilknyttet Forskningsprogrammet ENGAGE. Deltager blandt andet i forskningsprojektet 'Barnet i Centrum 2'.

UDDANNELSESVIDENSKAB PÅ DPU

Uddannelsesvidenskab handler om læring, uddannelse og pædagogik
- det lærende menneske, den lærende organisation og vidensamfundet.

Bacheloruddannelsen i uddannelsesvidenskab udbydes af
DPU, Aarhus Universitet, og kan læses både i Aarhus og København.

AARHUS
UNIVERSITET
DPU

* Læs mere på
edu.au.dk/bachelor

GRUNDTVIG ER AKTUEL SOM INTERNATIONAL NATIONSTÆNKER

SCANPIX

Udlandet er ved at få blik for Grundtvigs rolle som samfundstænkere af internationalt format. Ikke mindst fordi hans tanker er stærkt aktuelle i dag, fortæller professor emeritus ved DPU, Aarhus Universitet OVE KORSGAARD, der er Grundtvigekspert og et af navnene bag en ny, engelsksproget antologi om Grundtvig.

De fleste vil nok nævne kirke, kultur og skole, når talen falder på Grundtvig. Til gengæld har der hidtil ikke været meget fokus på hans interesse for politik. Men det er ved at ændre sig, for Grundtvigs liv og virke og ikke mindst hans tanker om at bygge nationer får i stigende grad international opmærksomhed.

Et af eksemplerne er antologien 'Building the Nation – N.F.S. Grundtvig and Danish National Identity', som i efteråret udkom på Djøfs Forlag og er redigeret af blandt andre professor emeritus Ove Korsgaard fra DPU, Aarhus universitet.

»Med denne bog og en del nyere forskning ser vi på Grundtvig i en politisk, samfundsmæssig, europæisk kontekst. Der findes meget litteratur om Grundtvig, men ikke i et komparativt perspektiv, som vi har med her, hvor vi sammenligner ham med andre store nations-tænkere,« fortæller Ove Korsgaard, der blandt andre nævner Jean-Jacques Rousseau, Johann Gottfried von Herder og Emile Durkheim som tre af de europæiske skikkelser, Grundtvigs tankegods sammenlignes med.

»De, der i særlig grad har skrevet om Grundtvig gennem årene, er teologer, literater og skolefolk, så det er de tre områder, der har været fokus på. I de senere år har vi fået det politiske med – også forstået som det at bygge en nation/stat og et demokrati – og i det hele taget set på Grundtvig som samfundsbygger,« fortæller Ove Korsgaard.

Fra stat til nation

Når Grundtvigs tanker i dag vækker international genklang skyldes det blandt andet, at der med oprettelsen af Grundtvig Centeret i 2009 er blevet lagt fornyede kræfter i formidlingen af Grundtvigs tekster både nationalt og international, men også at hans syn på netop national identitet er særdeles aktuelt. »Det skyldes, at begreber som folk og nation er blevet centrale igen. Fra anden verdenskrig og frem, hvor vi opfandt og udviklede velfærdssamfundet, var der ingen, der talte om det. Det gør alle nu. I de første årtier efter anden verdenskrig troede vi ikke, nationsbegrebet og nationalisme ville vende tilbage som centrale spørgsmål og udfordringer. Men det gjorde de, og det er en de vægtige grunde til, at Grundtvig er interessant igen,« forklarer Ove Korsgaard.

Det er især Grundtvigs idéer om, hvordan man skaber funktionsdygtige stater, der vækker genklang i dag.

»I Mellemøsten og store dele af Afrika kan vi i disse år se, hvor vanskeligt det er at skabe velfungerende stater,« siger Ove Korsgaard og henviser til den kendte amerikanske politiske filosof Francis Fukuyama, der i 'Building the Nation' peger på sammenhængen mellem 'state-building' og 'nation-building'. Når religiøs eller etnisk identitet går forud for nationsidentiteten, er det meget vanskeligt at opbygge moderne funktionsdygtige samfund. Det ses for eksempel i Irak, hvor det synes svært for shiaer, sunnier og kurdere at opbygge en forestilling om at tilhøre en irakisk nation.

»Hvis ikke der etableres et nationalt fællesskab, kan der ikke opbygges en velfungerende stat og slet ikke et demokratisk fællesskab. Og det er her, Grundtvig kommer ind i billedet, idet han var en stor nationsbygger,« siger Ove Korsgaard.

Nationen er et forestillet fællesskab

Mens politikere kan opbygge stater ved hjælp af lovgivning, bureaukrati og institutioner, så er et nationalt fællesskab en anden og langt mere symbolsk størrelse, pointerer Ove Korsgaard. En nation er et forestillet fællesskab. Den kan ikke iagttages på samme måde som vulkaner eller elefanter. En nation opbygges og opretholdes af en forestilling om, at vi hører sammen og har et fællesskab med masser af mennesker, som vi ikke kender og aldrig møder ansigt til ansigt, og som vi også er rygende uenige med politisk, religiøst eller kulturelt.

»At opbygge et sådant fællesskab er en kunst, endda stor kunst. For det kræver, at der bliver opbygget så meget tillid til hinanden, at vi ikke griber sværdet, men holder os til ordet, når vi duellerer med personer, vi er uenige med og måske endda har svært ved at være i stue med,« siger Ove Korsgaard og tilføjer:

»Nationen er ikke noget, vi kan opbygge via lovgivning. Det er kunstnere, litterater, poeter, filmfolk, skolelærere, journalister og så videre, der skaber nationen som et forestillet fællesskab. Det kan ske de steder, hvor vi udveksler historier, symboler og fortællinger – tænk bare på hvilken betydning Grundtvigs sange har haft for opbygning af et nationalt fællesskab i Danmark.«

Ove Korsgaard fremhæver samtidig, at Grundtvigs måde at opbygge nationer på kun er en blandt flere. Der kan opbygges nationer på andre måder – og ved hjælp af forskellige midler og 'byggematerialer'. Ove Korsgaard henviser igen til Francis Fukuyama, der i 'Building the Nation' hævder, at det, der kendetegner den danske nationsbygningsproces, er, at den ikke, som i flere andre

lande, er gennemtruffet 'fra oven' men i stor udstrækning er vokset frem 'fra neden'.

»Og det er sikkert Grundtvigs bidrag til udvikling af den form for nationsbygning, der i særlig grad gør ham interessant og relevant i den internationale diskussion om 'state-building' og 'nation-building',« vurderer Ove Korsgaard. ■

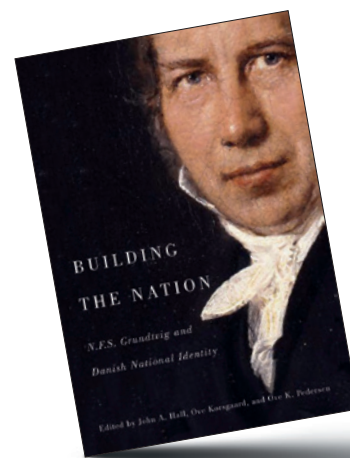
GRUNDTVIG CENTERET

Centeret er etableret i 2009 og beskæftiger sig med forskning i og formidling af Grundtvigs værker og tanker. En af centerets opgaver er at lave en digital og kommenteret udgave af Grundtvigs skrifter. Arbejdet forventes færdigt i 2030 og udgives løbende på grundtvigsværker.dk

Samtidig laves der også forskning i de felter, hvor Grundtvig markerede sig – teologi og kirke, demokrati og folkelighed samt pædagogik og folkeoplysning. Centeret arbejder også med vidensudveksling, undervisning og formidling. Grundtvigs værker bliver i øjeblikket oversat til blandt andet engelsk og kinesisk.

GRUNDTVIG SOM NATIONSBYGGER

Antologien 'Building the Nation - N.F.S. Grundtvig and Danish National Identity' er udkommet på Djøfs forlag og redigeret af John A. Hall, Ove Korsgaard og Ove K. Pedersen. Består af 21 bidrag om Grundtvigs tænkning, betydning og rolle som udvikler af den moderne danske nation.

→ Læs mere på grundtvigcenteret.au.dk

OVE KORSGAARD

Professor emeritus ved DPU, Aarhus universitet og forfatter til en række bøger, heraf flere om N.F.S. Grundtvig.

HVEM ER VI? HVEM ER DE?

Flygtningesituationen udfordrer hele vores måde at tænke pædagogik og uddannelse på.

Af NIELS KRYGER

Budapest, september 2015. Vi var omkring 3.000 forskere samlet til ECER 2015, den årlige konference i den europæiske forening for pædagogiske forskere, EERA (European Educational Research Association). Konferencen blev afholdt i universitetets smukke gamle bygninger i det centrale Budapest. Så langt så godt. Men der var noget, der forstyrrede. I tiden op til konferencen var flygtningestrømmen op gennem Europa taget til dag og for dag. Og netop i dagene for konferencen lød det, at der på byens centrale togstation udspillede sig dramatiske scener med vrede flygtninge, der demonstrerede mod politiet, fordi de var nægtet adgang til banegården. Billeder og rapporter, der desværre er alt for kendetegnende for, hvad der er sket i Europa i den seneste tid.

Og der sad »vi« – pædagogiske forskere – privilegerede i vores velordnede konference og planlagte oplæg og kunne se til, mens »de« – de mange flygtninge – søgte vej op gennem Europa. For enkelte af konferencens deltagere var det et konkret problem at nå frem til konferencen på grund af aflyste

tog, men for de fleste var der ikke de store problemer af logistisk art. Mange ankom med fly. For mange af os var der imidlertid en følelse af berøthed, der handlede om, at der sker noget i Europa, som vi ikke bare kan sidde overhørig som samfundsborgere og som pædagogiske forskere.

Professor Michael Appel var en af keynote speakerne, og hans forelæsning var på meget enkel måde med til at sætte ord på udfordringen, vi står over for. Hans budskab var, at det mest grundlæggende spørgsmål ikke bare i pædagogikken, men også i den måde, vi organiserer os på som mennesker, er spørgsmålet: »who are we«. Analyser af vi-konstruktioner er langt fra noget nyt i pædagogisk forskning. Men i den aktuelle situation blev det meget nærværende og konkret. Havde vi som europæiske pædagogiske forskere noget fælles at sige, som kunne modgå de stadigt mere ekskluderende vi-konstruktioner, som blev formuleret i forbindelse med flygtningesituationen?

Mange af disse vi-konstruktioner fortæller, at de nytilkomne ikke er en del af vores 'vi', men netop er fremmede, som kun kan rummes i mindre doser. Som når vores egen integrationsminister Inger Støjberg gang på gang har sagt, man selvfølgelig skal hjælpe folk i nød, og lige så tit har tilføjet,

»men vi skal jo også kunne følge med«. Så er der umiskendeligt et 'vi', der refererer til det nationale vi (danskere). Når Ungarns ministerpræsident Orban siger: 'We have the right to choose whom we wish to live together with', og bygger hegn rundt om Ungarn, så er det for at beskytte det ungarske 'vi'. Den såkaldte flygtningekrise er i høj grad en krise for et splittet Europa, hvor national protektionisme, grænselukninger, tåregas og vandkanoner er blevet en del af dagligdagen. Og spørgsmålet var, om 'vi' som pædagogiske forskere var et fællesskab. Kunne vi, skulle vi, tale med en fælles stemme?

Jeg var selv med som repræsentant for NERA, foreningen af nordiske pædagogiske forskere. 30 forskellige grupperinger var samlet og nåede frem til en fælles resolution, der – om end i lidt forsigtige vendinger – udtrykte en fælles holdning. En gruppe fra EERA arbejdede videre og udarbejdede et appellerende skrift, hvor overskriften hedder: *We need to talk about Europe! Amplifying the voices of refugees*. En af hovedpointerne i resolutionen er, at vi som akademikere og europæere er medansvarlige for Europas reaktion på flygtningesituation. Den såkaldte flygtningekrise ses som konsekvens af 'vores' politikker og diskurser ('our' policies and discourses). Og med »vores« refereres til, at pædagogiske forskere også er potentielle medproducenter af nogle af de diskurser, der legitimerer eksklusion af de fremmede og en nationalistisk vi-tænkning, der splitter Europa. Appellen er, at vi som pædagogiske forskere tager vores rolle alvorligt og insisterer på en anderledes tænkning og handlen.

Helsinki, marts 2016. Denne gang var vi omkring 700 forskere samlet til den årlige kongres i den nordiske forening for pædagogiske forskere, NERA (Nordic Educational Research Association). Denne gang var flygtningestrømmen ikke noget nyt, men snarere en etableret realitet. Jeg var blandt andet med til at moderere en paneldebat med overskriften: *'The refugee situation in a Nordic context, its implications for education and its challenges to educational researchers.'*

For første gang siden 1950'erne var der indført grænsekontrol mellem Danmark og Sverige.

Temaet kunne vel næppe være mere aktuelt. Og det på den negative måde. For de nordiske lande har som bekendt haft meget forskellige politikker over for flygtninge og dermed udfordret forestillingen om et fælles og solidarisk Norden.

 Regeringen har foreslået, at kommuner kan undervise flygtningebørn gennem et særligt tilbud uden for folkeskolen.

Et af de emner, der fyldte i paneldebatten, var, at forestillingen om en velfærdsstat i stadig højere grad er blevet knyttet sammen med monokulturelle og nationalistiske »vi'er«. De fremmede ses som nogle, der truer velfærden. Denne logik blev af flere vendt om med et udsagn om, at hvis vi som samfund ikke formår at åbne op og integrere de fremmede, så er det den sikre død for velfærdsstaten – og måske for samfundet.

Paneldebatten blev fulgt op af en resolution, der blev vedtaget ved den årlige generalforsamling i foreningen. I den tog vi tråden op fra det europæiske skrift: »*We need to talk about Europe*« ved at se os selv både som del af Europa og som del af Norden. Vi understregede pædagogiske forskeres forpligtelse til at gentænke og nytænke det, som har status af kernebegreber i vores pædagogiske tænkning og handlinger: Demokrati, lighed, velfærdsstaten, medborgerskab, solidaritet. Gentænke dem, så de åbner for forskellighed og mangfoldighed. Og helt konkret udtrykker solidaritet med de 'fremmede' og gennem tanke og handling rummer dem i et inkluderende »vi«.

Det er en nødvendig og vigtig rolle for pædagogiske forskere at forsvare og nytænke sådanne grundlæggende begreber ved også at

appellere til modhandling, når de er truet, og når det 'fremmede' ikke rummes.

I en dansk kontekst er det igen blevet aktuelt pga. et forslag fra regeringen om, at kommuner kan undervise flygtningebørn gennem et »særligt tilbud« uden for folkeskolen. Forskere fra DPU (Enheden for dansk som andetsprog og interkulturalitet) har i et høringssvar protesteret mod regeringens forslag, fordi det vil sætte folkeskolelovens bestemmelser ud af kraft for de mange børn og unge, der kommer til Danmark. Det gælder fx kravet om lærerkompetence, antal minimumtimer, klassestørrelser, ledelsesansvar, forældres ret til at vælge skole for deres børn m.v. I skrivende stund er der en underskriftindsamling i gang mod forslaget, støttet bl.a. af DLF, BUPL og Skolelederforeningen.

Og det handler ikke bare om flygtningebørn, men også om et brud med forestillingen om, at folkeskolen sikrer lige vilkår for alle. Spørgsmålet om, hvem »vi« er, og hvem der inkluderes i – og ekskluderes fra – vores fællesskaber.

Det kan synes som en lille dråbe i et stort hav, hvor strømmen går den forkerte vej. Men det er alligevel opmuntrende, at der er bevægelse blandt forskere, der siger fra og gør opmærksom på, at de grundlæggende forestillinger om solidaritet og demokrati er truet. ■

»de nordiske lande har som bekendt haft meget forskellige politikker over for flygtninge og dermed udfordret forestillingen om et fælles og solidarisk Norden.«

Niels Kryger

NIELS KRYGER

Lektor i pædagogisk antropologi på DPU, Aarhus Universitet. Forsker blandt andet i børn og unges hverdagsliv, sociale konstruktioner af barndom og ungdom, studier af (u) lighedsskabende processer og policies. 2010-2016 medlem af styret i NERA og i 2012 hovedansvarlig for NERA-kongressen, DPU i København.

NYE BØGER

Nye bøger modtaget på redaktionen
Forår/sommer 2016

MADDANNELSE

Helle Brønnum Carlsen

Derhjemme og i skolen skal madkundskab åbne børn for verdens skønhed gennem smagsoplevelsen, men hvordan? Og hvorfor er det vigtigt for børn at vokse op med et fornuftigt forhold til, hvad man spiser, hvordan man tilbereder det, og hvor det kommer fra? Forfatteren giver et bud og spørger også idéhistoriker Lars Geer Hammershøj og René Redzepi fra Noma.

U PRESS

DIGITAL DIDAKTIK

Helle Hinge

Bogen introducerer til brugen af digitale midler i en didaktisk sammenhæng gennem kapitler om nettet, færdigheder og kompetencer, dannelse og digitale læremidler, didaktisk form og funktion samt didaktiske aspekter i Web 2.0. Foruden teorier om digital dannelse og læringsperspektiver gives der også mere håndfaste eksempler på digitalisering af didaktiske læringsredskaber.

HANS REITZELS FORLAG

INNOVATION I FOLKESKOLEN – foretagsomhed som kompetence

Anne Kirketerp og Karin Svennevig Hyldig

Med afsæt i positiv psykologi, læringsteori og entreprenørskabs-teori giver bogen definitioner på og overblik over begreberne kreativitet, innovation, foretagsomhed og entreprenørskab. På baggrund heraf gives en indføring i, hvordan elever kan lære at omsætte kreative tanker til innovative handlinger, som skaber værdi for både eleverne selv og andre.

DANSK PSYKOLOGISK FORLAG

PÆDAGOGIK I DAGTILBUD

David Thore Gravesen (red.)

Bogen er bygget op omkring bekendtgørelsens kompetencemål for pædagoguddannelsens specialiseringsdel om dagtilbudspædagogik. Der introduceres til de centrale temaer for denne del af pædagoguddannelsen med det formål at give et grundigt og inspirerende afsæt for arbejdet med pædagogik i dagtilbud.

HANS REITZELS FORLAG

MATEMATIKVANSKELIGHEDER PÅ DE ÆLDSTE KLASSETRIN

Lena Lindenskov, Pia Beck Tonnesen
og Peter Weng

Et redskab til matematiklærere i arbejdet med at støtte elever i matematikvanskeligheder på de ældste klassetrin. Materialets tilgang bygger på forfatternes begreb 'regnehuller', der bl.a. indebærer, at matematikvanskeligheder kan imødegås med mange forskellige strategier, og at den bedste strategi ikke altid er at starte med 'at fylde hullet op'.

DANSK PSYKOLOGISK FORLAG

SOCIALE FORSKELLE OG SOCIAL STRATIFIKATION

Carsten Strøby Jensen

Stratifikation betegner det forhold, at der er ulige adgang til goder mellem forskellige grupper af mennesker i samfundet. Denne bog giver en sammenhængende fremstilling af forskellige sociologiske teorier om stratifikation og tegner et billede af, hvad social stratifikation og ulighed betyder i det danske samfund i dag.

HANS REITZELS FORLAG

AT VILLE NOGET MED NOGEN – filosofiske og samtidskritiske fragmenter om dannelse og pædagogik

Steen Nepper Larsen

I bogen argumenteres for, at dannelses-tænkningen danner en vital ramme for det pædagogiske arbejde. Men dannelsen er ifølge forfatteren kommet under pres, og pædagogikken underlægges konkurrencestatens paradigme om livslang læring og krav om indholdsløs omstillingsparathed. I bogens afsluttende del præsenteres læseren for en række filosofisk-pædagogiske tænkere, som har efterladt sig væsentlige aftryk i den pædagogiske tænkning og sat dannelsen på begreb.

TURBINE

UNDERSTØTTENDE UNDERVISNING OG LÆRINGSMILJØER

René Kristensen og Thomas Szulevicz (red.)

Denne antologi belyser, analyserer og diskuterer understøttende undervisning og læringsmiljøer som pædagogiske fænomener efter skolereformen. I bogens første del diskuteres og undersøges understøttende undervisning og læringsmiljøer i en større pædagogisk og politisk kontekst. Bogens anden del udfolder en række internationale og danske bidragsyders bud på, hvordan man i praksis kan berige den understøttende undervisning og udvikle bedre og mere kvalificerede læringsmiljøer i skolerne.

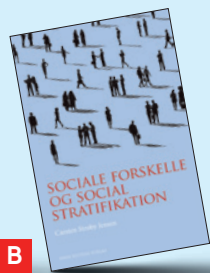
DAFOLO

MINDSETBASERET UNDERVISNING

Allan Andreassen Kortnum, Jeppe Agger Nielsen og Peter Arnborg Videsen

Mindset-teori bygger på en antagelse af, at man enten har et overvejende fastlåst eller et udviklende mindset, hvor man hhv. anser sine evner for givne eller rodfæstede eller som noget, der udvikles over tid og derfor kan påvirkes. Bogen indeholder en række forslag til, hvordan undervisere og elever kan arbejde med udvikling af et udviklende mindset i klasselokalet. Den tager fat i temaer som klasserummet som risikofrit miljø, fejl og feedback. Det er en central pointe i bogen, at arbejdet med at udvikle elevers mindset bør knyttes tæt til læringsmiljøet og relationen mellem elever og underviser.

DANSK PSYKOLOGISK FORLAG

A**B****C****D****E**

INTENSIV LÆSEUNDERVISNING PÅ MELLEMLINNET

Bente Eriksen Hagtvad, Jørgen Frost og Vigdis Refsahl

Bogen er en både forskningsbaseret og praksisforankret beskrivelse af et intensivt undervisningstilbud til tre elever med dysleksi. Eksemplerne viser, at det er muligt at vende en negativ udvikling, også selv om eleven er nået til mellem- eller sågar udskolingstrinnet.

DANSK PSYKOLOGISK FORLAG

UNDERVISNING MELLEM HÅNDVÆRK OG KUNST

Helle Bjerresgaard og Mads Hermansen

Hvad er det, der sker, når undervisning bliver til kunstnerisk udfoldelse og optagethed af at hjælpe nogen med at hjælpe sig selv med at finde sig til rette i læring og i livet som sådan? Det forsøger bogen at besvare og samtidig bygge bro imellem modulerne på læreruddannelsen og invitere til refleksion over det vigtige ved lærerarbejdet, som rækker ud over håndværket.

SAMFUNDSLITTERATUR

ALSIDIG UDVIKLING

– hvad, hvorfor og hvordan?

Annette Hildebrand Jensen og Per Fibæk Laursen

Elevens alsidige udvikling har været en del af folkeskolelovens formålsparagraf siden 1975, men sammenlignet med den faglige udvikling har emnet ikke fået megen opmærksomhed. Denne bog ønsker at sætte fokus på den alsidige udvikling i skolen for på den måde at åbne for diskussionen om, hvad begrebet dækker over, og hvordan det kan håndteres i en skolekontekst. Der gives en indføring i forskningsbaseret viden om alsidig udvikling, og der trækkes på konkrete erfaringer fra pædagogisk praksis, primært fra et udviklingsprojekt i Gentofte Kommune.

DAFOLO

PÆDAGOGISKE MILJØER OG AKTIVITETER

Flemming B. Olsen (red.)

Denne bog til pædagoguddannelsens fællesdel har fokus på de aspekter af de centrale videns- og færdighedsmål, som danner udgangspunkt for det samlede pædagogiske arbejdsområde. Bogen gennemgår, hvordan sociologien, psykologien, kulturforskningen og videnskabsteorien ser på området, og hvordan disse kan bidrage til og udvide forståelsen af pædagogisk arbejde.

FRYDENLUND

VREDEHÅNTERING

– i indskolingen og børnehaven

Maria Dressler og Camilla Obel

Forfatterne guider til at forstå og arbejde med både vrede og udadrettede børn og børn, der ikke viser deres vrede ved at være vilde og voldsomme. Der præsenteres både en teoretisk og en metodisk tilgang til vrede samt andre følelsesmæssige udtryk og reaktioner. Desuden indeholder bogen øvelser og praktiske anvisninger, som pædagoger og lærere kan anvende.

FRYDENLUND

ALMEN DANNELSE

Alexander von Oettingen (red.)

Almen dannelse handler om at forstå sig selv og verden. Skolens dannelsesbidrag sker med dens viden og fag gennem den sproglige og kulturelle dannelse, den matematiske og naturvidenskabelige dannelse og den ekspressive og kunstneriske dannelse. I hver af disse tilgange til dannelse ligger to niveauer. På det første niveau skal eleverne lære de basale teknikker – at læse, regne, skrive, synge, danse, sans og bevæge sig. På det næste niveau handler det om det abstrakte og fjerne – at forstå verdens almene sammenhænge gennem videnskabens og kundskabens modus. HANS REITZELS FORLAG

RELIGIONSDIDAKTIK

Mette Buchardt (red.)

Bogen gennemgår en række forskellige tilgange til og traditioner for religionsundervisning i grundskolen. Hvad er fx forskellen på at undervise i religion ud fra fortællinger, ud fra 'livs-spørgsmål' eller ud fra antropologisk feltarbejde? Hvilke videnskabelige inspirationer trækker forskellige former for religionsundervisning på, og hvordan pædagogiseres de? Samtidig er antologien et bud på, hvordan man kan arbejde fagligt med fagets didaktik.

HANS REITZELS FORLAG

AFVÆBNET KRITIK

Rasmus Willig

Afvæbning af kritik er i vækst på arbejdsmarkedet, og bogen dokumenterer en ny kultur, der præger især fagprofessionerne, offentlige som private, hvor kritik ikke længere kan handle om almene problemstillinger i arbejdslivet, men gøres til et individuelt anliggende, der har med den enkelte medarbejder at gøre. Bogen er resultatet af syv års indsamling af de reaktioner på kritik, som møder kritiske medarbejdere. De bagvedliggende strukturelle årsager til svarene analyseres.

HANS REITZELS FORLAG

PIGEKONFLIKTER

Margrethe Jungersen og Helle Bavnhøj

Konflikter kan og skal ikke undgås, og børn oplever hele tiden følelser som afvisning, jalousi, ensomhed og vrede. Det er en del af barndommen og en vigtig social læring. Med fokus på aldersgruppen 10-15 år handler denne bog om pigers venskaber og konflikter og giver inspiration til, hvordan man som forældre eller fagperson kan styrke pigers muligheder for at indgå i relationer og samspil og løse deres uenigheder og konflikter.

DANSK PSYKOLOGISK FORLAG

VEJE TIL PROFESSIONEL UDVIKLING

– i læreruddannelse og lærerarbejde

Lisbeth Lunde Frederiksen og Karen Marie Hedegaard (red.)

Siden årtusindeskiftet har der været et hastigt reformtempo for både skole og læreruddannelse, og der stilles krav til både ledere og undervisere om at medvirke til udvikling af praksis. I bogen præsenteres forskellige veje til udvikling af praksis gennem et samarbejde mellem forskning, skole og uddannelse.

KLIM

FLIP DIN UNDERVISNING

Anders Schunk (red.)

I denne antologi gives der et billede af, hvordan Flipped Classroom og Flipped Learning er kommet til udtryk og anvendelse i en dansk skolekontekst. Når undervisningen flippes, skabes der et læringsrum, der via videointroduktioner sætter elevens læring i centrum. Bogen beskriver en didaktik, der gør dette muligt, og redegør samtidig for, hvad der menes med aktiv, elevcentreret undervisning. Den præsenterer også en række anvendelsesmuligheder for Flipped Classroom og Flipped Learning.

TURBINEFORLAGET

SLIP MIG FRI – guide til børn og unge med separationsangst

Jens Henrik Thomsen

I bogen møder vi Oskar og Maja, der lider af separationsangst. De frygter for at forlade deres forældre i en sådan grad, at angsten hindrer dem i at deltage i det, de har mest lyst til. Bogen har til formål gøre børnene og de voksne til medspillere i kampen mod separationsangsten, så den enten forsvinder eller får så lidt indflydelse, at den ikke længere begrænser barnet i det daglige.

FRYDENLUND

GÅ I GEMMERNE

15 års forskningsformidling er kun få klik væk.

I Asterisk-arkivet kan du finde samtlige artikler fra Asterisk siden 2001.

Du kan søge efter emne eller forsker.

edu.au.dk/asterisk

Asterisk

En asterisk er det typografiske tegn, der henleder opmærksomheden på noget, der kommer. Den er et forvarsel. Asterisken anvendes ofte i fremstillinger til at markere en reference, som uddyber hovedteksten, og som der kan følges op på. Magasinet Asterisk søger at foregribe og gå dybere ned i aktuelle debatter om uddannelse.

Asterisk er udgivet af:

DPU - Danmarks institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet
Tuborgvej 164, 2400 København NV

Tegn gratis abonnement på:

www.edu.au.dk/Asterisk

ISSN: 1601-5754

AARHUS
UNIVERSITET
DPU